

Otto Knoch

Az 1. és 2. Tesszaloniki levél

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Otto Knoch

Az 1. és 2. Tesszaloniki levél

Az eredeti mű címe:

Knoch, Otto:

1. [Erster] und 2. Thessalonicherbrief

(Stuttgarter Kleiner Kommentar:

Neues Testament; [N.F.], 12)

A magyar fordítást szerkeszti és kiadja:

Tarjányi Béla

Egyházi jóváhagyással

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1993-ban jelent meg a Szent Jeromos Bibliatársulat kiadásában, az ISBN 963 00 1671 0 azonosítóval. Az elektronikus változat Tarjányi Béla professzor, a Társulat igazgatója engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a szerző tulajdonában marad.

A könyv elektronikus változatban megtalálható a két tesszalonikieknek írt levél szövege is a Szent Jeromos Bibliatársulat fordításában.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó	5
Bevezetés: Általános kérdések	6
1. Tesszaloniki város és a helyi közösség születése.....	6
2. A tesszaloniki levelek eredetiségének kérdése	8
Az első Tesszaloniki levél.....	9
Első rész: Bevezetés	9
1. A levél egysége	9
2. A levél felépítése és tanítása	9
Második rész: Kommentár.....	11
I. Címzés és üdvözlés (1,1)	11
II. Az apostol és a tesszaloniki egyház (1,2 - 3,13).....	12
1. A tesszaloniki keresztények példaképek a pogánykeresztények számára (1,2-10). 12	
2. Visszatekintés az apostoli működés első időszakára (2,1-12)	15
3. Hogyan fogadta a közösség az evangéliumot (2,13-16)?	17
4. A meghíúsult látogatás (2,17-20)	21
5. Timóteus küldetése (3,1-5).....	21
6. Az apostol öröme, áldáskívánságai (3,6-13)	22
III. Utasítások a keresztény élettel kapcsolatban (4,1-5,22).....	23
1. Felszólítás az élet megszentelésére (4,1-12)	23
2. A keresztények reménysége (4,13-18).....	24
3. Fel kell készülni az Úr napjára (5,1-11).....	26
4. Utasítások a közösségi élettel kapcsolatban (5,12-22)	29
IV. A levél befejezése: Áldás és köszöntés (5,23-28).....	30
A második Tesszaloniki levél.....	32
Első rész: Bevezetés	32
1. A levél sajátosságai	32
2. A levél felépítése és üzenete	32
Második rész: Kommentár.....	34
I. Címzés és köszöntés (1,1-2)	34
II. Az apostol gondját viseli a közösségnek (1,3-12)	34
1. A tesszalonikiek szorongattatásai és Isten igazságos ítélete (1,3-10)	34
2. Az apostol könyörgése (1,11-12)	35
III. A keresztény remény és az Úr napja (2,1-17)	35
1. A végidő jelei (2,1-12).....	35
2. A hívek bátorítása, az apostol áldása (2,13-17).....	39
IV. Tanácsok a közösség számára (3,1-15)	39
1. Az apostol imát kér (3,1-5)	39
2. A munkakerülők rendreutasítása, intelem mindenki számára (3,6-15)	40
V. A levél befejezése (3,16-18).....	40
Harmadik rész: Függelék.....	42
Bibliaolvasás – Kérdések	42
Az 1. Tesszaloniki levélhez	42
A 2. Tesszaloniki levélhez	42
Irodalom.....	43

A kötet Szerzőjéről.....	44
Első levél a tesszalonikiaknak	45
1. fejezet.....	45
2. fejezet.....	45
3. fejezet.....	46
4. fejezet.....	47
5. fejezet.....	47
Második levél a tesszalonikiaknak.....	49
1. fejezet.....	49
2. fejezet.....	49
3. fejezet.....	50

Előszó

Saul-Pált, a kilíkiiai Tarzus szülöttét Isten különleges módon hívta meg, hogy Fiának tanúja és küldötte legyen a Római Birodalom népei között (vö. Gal 1,11-17; Csel 9,1-22; 22,5-16; 26,12-18). Pál eredeti, kezdeményező és Lélekben gazdag egyéniség volt. Kis-Ázsia és Görögország fő útvonalai mentén a nagyobb városokban számos keresztény közösséget alapított. Sok embert megnyert a Krisztusba és az igaz Istenbe vetett hitnek. Ezek az emberek felfedezték és megtapasztalták azokat a lehetőségeket, melyeket a hit és a szeretet szabadságára eljutott emberi élet rejt magában. Mivel Pál szinte mindig úton volt, a létrehívott keresztény közösségeket küldöttek és levelek által vezette, támogatta. Leveleit felolvasták a közösségi összejöveteleken, és féltve őrizték a közösség irattárában. Lemásolták őket, kicserélték azokat más egyházaknál lévő levelekkel. Az apostol vértanúhalála után ezeket az írásokat összegyűjtötték. A 2 Péter-levél már az első keresztény század végén tanúskodik arról, hogy létezett egy ilyen gyűjtemény (vö. 2 Pét 3,15k). Mivel mindezek az írások Isten sugalmazó Lelkének közreműködésével készültek, a második század folyamán ezeket a leveleket - az evangéliumokkal és egyéb fontos írásokkal, amelyek szintén az apostolok és az apostoltanítványok idejéből származtak - egybefoglalták mint Újszövetséget, azaz az Új Szövetség mérvadó, ún. kánoni írásainak gyűjteményét. Azóta ezekben az írásokban tiszteli Jézus Krisztus egyháza saját hitének és életrendjének alapvető és kötelező alapokmányát. Ezért ezen írások egyes részei egyben a keresztény istentisztelet fontos alkotóelemei is. Amikor felolvassák őket, az istentiszteleten jelenlévő, adott közösséget Isten élő Szava szólítja meg. Éppen ezért az egyház ezen olvasmányokat magyarázni, értelmezni is igyekszik, mégpedig úgy, hogy Isten újra kimondhassa Szavát egykori, mérvadó tanúinak szavai által. És minden kereszténynek egyénileg is olvasnia kell ezeket az írásokat, mert az egyház meggyőződése, hogy Isten Lelke az írott Szó által is megszólítja az egyes keresztényeket, a Szentírás által is erősíteni akarja hitüket, és ösztönözni őket arra, hogy Isten akarata szerint éljenek.

Hogy a régmúlt idők tanúit helyesen értsük, ma már egy sor előtanulmányra van szükségünk, mint pl. az eredeti szöveg helyreállítása, pontos fordítás az adott nyelven, a korabeli viszonyoknak, az egykori keresztények helyzetének ismerete. Ez a kis kommentár éppen ebben kíván szerény segítséget nyújtani; ugyanakkor jelzi azokat a műveket is, amelyek részletesebben ismertetik mindazt, amivel a mai bibliatudomány a fontosabb kérdések terén az érdeklődő keresztények szolgálatára lehet.

Minden kommentár azt igyekszik segíteni, hogy az apostoli kor hitének tanúságtételeit minél pontosabban megértsük. Ehhez először el kell olvasni az egész levelet, az elejétől a végéig. Ezután behatóan tanulmányozni kell az egyes részeket egymás után. A kommentár anyagán túl érdemes figyelembe venni a használt bibliakiadás kiegészítő anyagát is (bevezetések, megadott ószövetségi utalások és idézetek, újszövetségi párhuzamok, magyarázatok, függelékek, időrendi és egyéb táblázatok). Ha már megsejtettük, hogy az írás mit akart mondani az egykori keresztényeknek (a közvetlen címzetteknek), akkor álljunk meg és gondolkodjunk el azon, hogy vajon ma, nekünk mit akar és mit kell mondania. Érdemes így feltenni a kérdést: „Uram, ezzel a szöveggel mit akarsz mondani az egyháznak, mit akarsz mondani nekem?”

Végül olvassuk el újból a teljes szöveget, és hívő lélekkel elmélkedjük át. Az 1 Tessz esetében érdemes eközben szem előtt tartanunk, hogy ez a levél az Újszövetség legkorábbi része, vagyis a legelső azon tanúságtételek közül, amelyek az apostoli korból az Újszövetségben ránk maradtak. Ez a levél a keresztény hit legkorábbi tanúja.

Bevezetés: Általános kérdések

1. Tesszaloniki város és a helyi közösség születése

A várost, amely az ún. terméi öböl északi részén [Thermé - városnév] egy kikötésre kiválóan alkalmas öböl partján fekszik, Kr.e. 315-ben Kasszander, Makedón Fülöp király egyik veje alapította, és feleségéről, Nagy Sándor féltestvéréről nevezte el Tesszalonikinek (Thessaloniké = győzelem a tesszáliaiak fölött [a városnevet az első századtól í-ző kiejtéssel Thesszaloniki-nek ejtették]). Kr. e. 148-ban tették meg Makedónia római provincia fővárosává. Kr. e. 42-ben megkapta az önkormányzati jogot. A város Tanácsát a népgyűlés választotta, vezetői a város prefektusai voltak (vö. Csel 17,6). Igen előnyös helyen feküdt: egyrészt forgalmas tengeri kikötője volt, másrészt rajta keresztül haladt a birodalmat átszelő római utak egyike, a Via Egnatia, amely Dürrachiumból [Durazzo, ma: Durrësi, Tirana mellett] Bizáncba vezetett. A város így a kereskedelem és a kézművesség virágzó központjává vált, nagyszámú lakossággal. A körülmények sok zsidó telepest is idevonzottak, akik zsinagógát is építettek maguknak a városban (Csel 17,4). A zsidók közösségéhez számos „istenfélő” is kapcsolódott: olyan pogányok, akik elfogadták a zsidó egyistenhitet, olvasták az Ószövetséget görögül, megtartották a Tízparancsot és még néhány fontosabb erkölcsi és rituális parancsot és előírást, résztvettek a zsinagógai istentiszteleteken és imaórákon, de a zsidó vallást ténylegesen nem vették fel, mint az ún. prozeliták. Az Apostolok cselekedetei szerint soraikban számos asszony is volt a város előkelő köreiből. Rajtuk keresztül a zsidó telepések nagy tekintéllyel és befolyással rendelkeztek a városban.

Pál apostol második missziós útján, Kr. u. 49-ben, Filippiből érkezett Tesszalonikibe, mégpedig Szilvánusz (Szilás) és Timóteus kíséretében (ld. 1 Tessz 1,1.5-8; 2,1-14; Fil 4,16). Tesszaloniki volt az első európai nagyváros, ahol Pál tanítani kezdett.

A Csel 17,1-15 leírása szerint Pál először három egymást követő szombaton a zsinagógában, az istentiszteleten tanított. Azzal a joggal élt, amelyet minden felnőtt zsidó férfi gyakorolhatott, hogy az előírt ószövetségi részek felolvasása és magyarázata után szólásra jelentkeztek (vö. Csel 13,15: „A törvény és a próféták felolvasása után a zsinagóga előljárói odaküldtek hozzájuk ezzel a kérdéssel: »Testvérek, ha volna néhány buzdító szavatok a néphez, csak beszéljete...«”). Ennek során Pál az Ószövetség ígéreteit és jövődőléseit a Názáreti Jézusra alkalmazta, és kijelentette: „Ez a Jézus, akit hirdetek nektek, a Messiás!” (Csel 17,3). Nem hallgatott a keresztrefeszítésről sem: elmondta, hogy ez összhangban áll az Ószövetséggel, azaz Isten üdvözítő tervével. „Kifejtette, hogy a Messiásnak szenvednie kellett és fel kellett támadnia a halálból” (Csel 17,3). Itt mindenekelőtt az Iz 52,13-53,12-re hivatkozott, az Úr szenvedő Szolgájáról szóló jövődőlésre (vö. Mk 10,45; 14,24; 1 Pét 2,21-24), és a Zsolt 22-re, az üldözött Igazról szóló énekekre (vö. Mk 15,34). Nyilvánvalóan hét közben is tovább tanított Krisztusról, a zsidókkal folytatott személyes beszélgetések keretében, akik természetesen kétségbe vonták az apostol állításait. Végül mégis sikerült néhány zsidót, mindenekelőtt pedig számos istenfélőt megnyernie, hogy higgyenek ebben a tanításban. Mindez a zsinagógai közösséggel folytatott kemény viták keretében történhetett, melynek eredményeképpen megszületett egy külön keresztény csoport. Az új közösség a zsinagógai istentisztelettől függetlenül, valószínűleg naponta összejött egy megfelelő házban, hogy együtt imádkozzék, beszélgessen a hitről, és istentiszteletet tartson. Az Apostolok cselekedetei ezzel kapcsolatban említést tesz egy tehetős férfiról, Jázonról; Pál valószínűleg nála lakott (Csel 17,5). Ekkor azonban „irigykedni kezdtek a zsidók”, mert Pál azzal a hihetetlen tanítással, hogy egy

keresztrefeszített zsidó, a Názáreti Jézus a megígért Messiás, és a zsidók, pogányok Megváltója, megosztotta a közösséget, és elrabolta tőlük az „istenfélők” többségét. Ezért „összeszedték a börtöntöltelék népséget, és csődületet támasztva felizgatták a várost. Felvonultak Jázon háza elé, és megkísérelték, hogy a nép elé vezessék őket [Pált és követőit]. De nem találták meg őket, ezért Jázont néhány testvérrel együtt az előljárók elé hurcolták, s közben ezt kiabálták: »Azok a világfelforgatók itt is megjelentek, és Jázon szállást adott nekik. Szembeszállnak a császár parancsaival, hangoztatják, hogy más a király, Jézus.« Meg is tévesztették ezzel a népet és az előljárókat, úgyhogy hallgattak rájuk. Előbb biztosítékot kértek Jázontól és a többiektől, s csak akkor bocsátották őket szabadon» (Csel 17,9).

Ugyanaz a vád merül fel itt, amely Jézus perében is döntő szerepet játszott: hogy Jézus Messiás-volta politikai szándékokat takar (vö. Lk 23,2; Jn 19,12). A zsidók ezzel azt a gyanút keltették, hogy a kereszténység államellenes vallás. Hogy elkerülje az őrizetbe vételt, Pál még azon éjjel elhagyja a várost Szilással együtt, és Béreába megy [ma: Veria], amely Tesszalonikától délkeletre, mintegy 75 km távolságban feküdt (Csel 17,10). Ott is tanítani kezdett, mint Tesszalonikiben, és az ottani zsidóknál megértésre, jóakaratra talált, olyannyira, hogy egy újabb keresztény közösség jött létre számos zsidóból és pogány istenfélőből; ez a közösség, úgy látszik, először békességben megférte a zsinagógai közösséggel (Csel 17,11k). Béreából Pál fenntartotta a kapcsolatot a tesszaloniki közösséggel, segítette életüket, tevékenységüket. Azonban „amint a tesszaloniki zsidók megtudták, hogy Pál Béreában hirdeti az Isten szavát, elmentek és ott is felizgatták a tömeget, és nyugtalanságot szítottak” (Csel 17,13). Pálnak ismét menekülnie kellett; Szilás és Timóteus azonban Béreában maradtak.

Pál néhány kísérőjével tovább indult dél felé, Athénba. Onnan kísérőit visszaküldte Béreába és Tesszalonikibe, hogy Szilást és Timóteust hozzák magukkal. Ő maga egy ideig Athénban maradt, és a korabeli vándortanítók módjára, nyilvánosan lépett fel tanítani, hogy híveket szerezzen az egy Istennek, és az ő Fiának, Jézus Krisztusnak, a világ eljövendő Bírójának. Tanításával azonban csak gúnyt és visszautasítást aratott az athéni filozófus és művelt hallgatóság előtt. Csupán egy-két ember csatlakozott hozzá. Így azután innen is tovább indult dél felé, és megérkezett az Argosz-i félsziget nagy kikötő- és kereskedővárosába, Korintusba (Csel 17,16-18,1).

Amint az 1 Tessz mutatja, Pál, miután Tesszalonikiből elűzték, nagyon aggódott a tesszaloniki közösség sorsa miatt, és többször is szeretett volna visszamenni a városba. A körülmények azonban nem tették ezt lehetővé számára. Emögött Pál végső soron a Sátán mesterkedését sejtette (1 Tessz 2,18). A tesszaloniki közösség létrehívása igen nehéz és küzdelmes volt (vö. 1 Tessz 2,2.9), és az apostol okkal tartott attól, hogy a zsidó körök ellenségeskedése végül is szétmorzsolja ezt a kis keresztény közösséget (1 Tessz 3,3; 2,14). Ezért várt előbb Athénban, majd Korintusban is oly nagy aggodalommal a tesszaloniki közösség további sorsával kapcsolatos hírekre. Amikor bizonyos idő elteltével Timóteus végül megérkezett Korintusba, és beszámolt arról, hogy a közösség nemcsak szilárdan kitart a hitben, hanem még másokat is megnyer a hitnek, az apostol örömteli és hálátelt lélekkel lediktált egy levelet számukra. „Timóteus éppen most tért vissza tőletek és jó hírt hozott nekünk hitetek, szeretetetek felől, és arról, hogy szívesen emlékeztek ránk, sőt szeretnétek látni minket, mint ahogy mi is titeket. A hitetek minden bajunkban és szenvedésünkben megvigasztalt minket, testvérek, s újjáéledünk, ha kitarotok az Úrban. Hogyan is róhatnánk le hálánkat az Istennek azért a nagy örömről, amelyet általatok nyertünk az Isten színe előtt?” (1 Tessz 3,6-9).

Így tehát Pál írása, amely 1. Tesszaloniki levél néven maradt fenn, az apostol aggódó szeretetének köszönheti létét, amellyel gondját viseli az első keresztény közösségnek egy európai nagyvárosban. A levélből egyrészt megismerjük azt az aggodalmat és hálát, amelyet a zsidó hitsorsok által kérlelhetetlenül üldözött, Tesszalonikiból és Béreából elkergetett,

mindenhová követett apostol érez; másrészt az a célja, hogy megerősítse a közösséget a hitben, és választ adjon olyan fontos problémákra, amelyeket ott, helyben még nem oldhatott meg; emellett eligazítást is ad a további, helyes magatartásra vonatkozóan.

Ez az írás valószínűleg az 50. évben vagy 51 tavaszán készült Korintusban. Az apostol lediktálta, Timóteus pedig elvitte Tesszalonikibe, és felolvasta az istentiszteleten. Mivel megőrizték a közösség irattárában, és másolatokat is készítettek róla más keresztény közösségek részére, fennmaradt az utókor számára. Ez az írás éppúgy, mint a tesszaloniki keresztények hite, mindmáig élő tanúja annak a tevékenységnek, amelyet Pál apostol és munkatársai Isten Lelkének erejében kifejtettek, hogy megvessék az európai kereszténység alapjait.

2. A tesszaloniki levelek eredetiségének kérdése

A bibliatudomány nem egységes ma abban a kérdésben, hogy az 1. levél eredeti egységet képez-e, vagy pedig két levél(részlet)ből állították össze. Újabban azt is feltételezik, hogy a 2. levél nem magától Páltól származik, hanem az apostol halála után az 1. levél mintájára egy tanítványa fogalmazta meg. Függetlenül ettől a tudományos vitától - az egyház álláspontja egyértelmű: mindkét levél a Szentlélek sugalmazása alatt született, és így minden keresztény számára mérvadó forrása a hitnek és a keresztény életnek.

A következőkben magyarázataink a levelek jelenlegi állapotát veszik kiindulási alapul, és arra törekszünk, hogy feltárjuk ezen írások értelmét a hívő keresztény olvasó számára.

Az első Tesszaloniki levél

Első rész: Bevezetés

1. A levél egysége

Minden bibliamagyarázó egyetért ma abban, hogy az 1. Tesszaloniki levelet maga Pál apostol írta. Vitatják viszont, hogy az írás mai formája azonos-e azzal, amit az apostol írt, vagy Pál eredetileg két levelet is küldött a közösségnek, amelyeket azután az apostol halála után egy tesszaloniki keresztény egyetlen írássá olvasztott egybe. Ennek feltételezésére az ad okot, hogy a levél gondolatmenetében több helyen törés figyelhető meg (vö. 2,1; 3,1; 4,1.13; 5,1.12), és méginkább az, hogy a levélben gyakran ismétlődnek egyes gondolatok (vö. 2,13-16 és 1,2-10; 2,17-3,5 és 3,6-10; 3,11-13 és 5,23-28).

A katolikus bibliatudós, Rudolf Pesch például éppen ezért két levél létét feltételezi; az egyik egy rövid levél Athénből (részei: 2,13-16; 2,1-12; 2,17-3,5; 4,1-8; 3,11-13), a másik pedig egy hosszabb írás Korintusból (részei: 1,1; 1,2-10; 3,6-10; 4,9-12.13-18; 5,1-11; 5,12-22.23-28). Szerinte ezt a két levelet egyesítették a mai levélben, mivel az 1. Buzdító levél tartalmánál, terjedelménél fogva túl rövid volt ahhoz, hogy önállóan fennmaradjon.

Bár ez a feltételezés igen elgondolkoztató érvekre támaszkodik, egyértelműen nem lehet bebizonyítani. Így mindmáig sok szentírásmagyarázó inkább a levél eredeti egységét vallja. A következőkben adott szövegmagyarázatok során mi is az írás egységét feltételezzük. Szem előtt kell ugyanis azt is tartanunk, hogy Pál a leveleit diktálta, és így egy-egy levél megírása hosszabb időt vehetett igénybe, számos megszakítással. Ez könnyen érthetővé teszi a hirtelen gondolatváltásokat és az ismétléseket.

2. A levél felépítése és tanítása

Ahhoz, hogy megértsük Pál leveleinek felépítését, figyelembe kell vennünk azt, hogy ezek a levelek tudatosan követik a korabeli [profán] levelek stílusát, ugyanakkor általuk megszületik a levél keresztény formája. Az ókori levél azzal kezdődik, hogy a szerző egyes szám első személyben megjelöli a levél szerzőjét, ezután pedig a címzettek harmadik személyben. Ezt követi az „Üdv neked (nektek)!” köszöntés. A levél kezdetén helyet kell kapnia a hálaadásnak ill. a remény kifejezésének, hogy a címzettek jól vannak. A befejezés többnyire egy megszokott formában, saját kézzel írt üdvözlés vagy jókívánság. Mivel az írás abban a korban meglehetősen fáradtságos feladat volt, a leveleket általában írnoknak diktálták, amit aztán küldött kézbesített. Az Újszövetség más helyein is találkozunk ilyen ókori levelekkel (vö. Csel 23,26-30; 2 Ján). Pál a korabeli levélformának keresztény jelleget adott azzal, hogy a kezdő köszöntés után rámutat arra, hogy ő és a címzettek az Atyaistennel és az Úr Jézus Krisztussal szoros kapcsolatban vannak. Az üdvözlést pedig mindig áldás formájában fogalmazza meg. Levelei tehát Istennek adott hálával kezdődnek és áldáskívánságokkal fejeződnek be.

Mindezt pontosan megfigyelhetjük az 1. Tesszaloniki levélben. A levél először egyes szám első személyben megjelöli a levél íróját, azután megnevezi a címzettek harmadik személyben és az áldáskívánságban (vö. 1,1). Ezután - a közös múltra visszatekintve - hálát ad Istennek azért, hogy a címzettek jól vannak (1,2-10). A levél központi része a személyes közlések mellett tanítást és intelmeket tartalmaz.

Pál apostol mindegyik levelének két fő része van: a terjedelmes tanító rész, és viszonylag gazdag buzdító rész. E két fő rész megtalálható már az 1. Tesszaloniki levélben is, bár itt a későbbi levelekhez képest aránylag sok helyet foglal el a visszatekintés a levél megírásának előzményeire.

A levelet üdvözetek zárják, valamint a befejező köszöntés és áldás (vö. 5,23-28).

A levelet közelebbről szemügyre véve azt látjuk, hogy az 1. Tessz központi része (1,2-5,22) négy nagyobb egységre oszlik: 1. visszatekintés az apostol és a közösség kapcsolatára az alapítás időszakában (1,2-3,13); 2. tanácsok és intelmek a keresztény élettel kapcsolatban (4,1-12); 3. tanítás és intelem a keresztények jövőjét illetően (4,13-5,11); 4. általános jellegű intelmek a közösség számára (5,12-22).

Az egyes részek gondolatai alapján így foglalhatjuk össze az 1. Tesszaloniki levél alapvető üzenetét: A keresztény örömhírnek hittet való elfogadása a megtértek életének teljes átalakulásához vezetett. Ez egyben kiváltotta a zsidók és a pogányok értetlenségét, elutasítását és az üldözést. Ez olyan helyzet, amely lényegileg hozzátartozik a keresztény élethez. A Krisztus által elnyert szabadulás örömhíre („Isten evangéliuma”, 2,9) - nem más, mint Isten Szava, mely bizalmat, reményt, megszentelődést, új és igaz életmódot, testvériséget és szeretetet eredményez, és részesít a Feltámadott életéből. A keresztények tehát nyugodt bizalommal várhatják Krisztus eljövését és az eljövendő életet.

Második rész: Kommentár

I. Címzés és üdvözet (1,1)

Amint már megjegyeztük, az 1 Tessz először a levél küldőit nevezi meg: Pál, Szilvánusz és Timóteus (1,1). Feltűnő, hogy Pál itt - szemben későbbi leveleivel - nem hivatkozik apostoli méltóságára. Ez egyébként fölösleges is, hiszen az újonnan alapított közösség előtt vitathatatlan az apostol tekintélye. Pál mindenekelőtt kiemeli, hogy miután őt elüldözték Tesszalonikiból, két munkatársa ugyanazzal a tekintéllyel és teljhatalommal folytatja az ő apostoli művét, mint ő maga. Végül pedig Pál azt hangsúlyozza levelében, hogy az ő apostoli küldetésének hitelessége („apostol” azt jelenti: a Feltámadott Úrnak, Istennek személyes „küldötte”, „hírnöke”) éppen abból nyilvánvaló, hogy ő önzetlenül, hátsó gondolatok, nyereség- és hatalomvágy nélkül, „saját költségén” munkálkodott Krisztusért és a tesszaloníkiek üdvéért, és hogy ő mint szerető apa, gyámolító anya törődött a hívek érdekével (ld. 2,1-12).

Az is feltűnő, hogy Pál megnevezi Szilvánuszt és Timóteust, két kedvenc munkatársát. Szilvánusz esetében a jeruzsálemi ősegyház egyik tagjáról van szó (vö. Csel 15,22: Szilás), aki Pál mellett dolgozott a második térítő úton (vö. Csel 16,19.25.29; 17,4.10.14k). Miért is ne említené őt az apostol Timóteus mellett, sőt előtt?

Timóteus pogány apa és zsidó anya gyermeke, akit Pál térített a keresztény hitre, és aki őt 2. missziós útjától kezdve szüntelen követte. Ő volt az apostol legkedvesebb tanítványa és társa a térítő munkában (vö. Csel 16,1; 2 Kor 1,19). A nemzetek apostola egyetlen tanítványáról sem vall úgy, mint Timóteusról (ld. Fil 2,19-22: „Nincs senkim ugyanis, aki annyira hozzám hasonló lelkületű volna, s oly őszintén szívében viselné ügyeteket. [...] Mint a gyermek apja mellett, úgy szolgált mellettem az evangélium ügyében”; vö. még: 1 Tim 1,2.18; 4,12-16; 6,11-16; 2 Tim 1,3-8.13k; 2,1-3; 2,22-24; 3,10k; 4,5).

A címzettek Pál „a tesszaloníkiek közössége”-nek nevezi. Isten népének megtisztelő címével, az ekklészia névvel illeti azokat a pogányokat, akik a hit és a keresztség által Isten választottjainak körébe tartoznak (a „közösség”, „egyház” kifejezéshez ld. Mt 16,18; 18,18; 1 Kor 1,2; Jel 1,20).

Jellemző Pál egyház-fogalmára, hogy szerinte mindazok idetartoznak, akik a hit és a keresztség által egzisztenciálisan a feltámadt Úrhoz kapcsolódtak, és így egymás között egységes, élő szervezetet alkotnak: „Krisztus Testét”, melyet Isten Lelke áthat és irányít (vö. Róm 12,4; 1 Kor 12,12-27). Ez a szervezet magában hordja mind a hivatalokat (ld. pl. a tizenkét apostol testülete, élén Péterrel, vö. 1 Kor 15,5-10; Gal 1,15-2,10), mind pedig a karizmatikus adományokat (vö. 1 Kor 12,4-11.28-30; Róm 12,6-8). Az egész egyház testesül meg minden konkrét helyi közösségben (vö. 1 Kor 1,2: „Isten korintusi egyházának - a Krisztus Jézusban megszentelteknek, a meghívott szenteknek s mindazoknak, akik segítségül hívják Jézus Krisztus nevét”).

„A tesszaloníkiek közösségéről (egyházáról)” elmondja, hogy ez az egyház „az Atyaistenben és Urunkban, Jézus Krisztusban (van)”. Az ún. »bennlét-formula« használata, mint pl. „az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban” (vö. 2 Tessz 1,1), a „Krisztusban” (1 Tessz 4,16; 1 Kor 3,1; 4,15; 15,22) vagy a „Krisztus Jézusban” (1 Tessz 2,14; 5,18; 1 Kor 1,4.30; 15,31; Fil 2,5), a „Jézus Krisztusban” (Gal 3,14) és „az Úrban” (1 Kor 4,17; 7,22; Fil 1,14; 3,1) - elsősorban Pálra jellemző. Kifejezi az életközösséget Istennel, az Atyával, és Jézus Krisztussal, az Úrral; ezt az egységet a hit és a keresztség alapozza meg, és az egyház egész közösségében válik teljessé. A tesszaloníki közösség tehát Isten és a Feltámadott Jézus Krisztus szeretetének életadó ereje által él. Ezt az állapotot legjobban az elektromágneses

erőterrel szemléltethetjük. Ha a keresztény ember nyitott a Szentlélek működésének befogadására, akkor Isten és Krisztus szeretetének, kegyelmének erőterében, annak befolyási övezetében él.

A „tesszaloníkiek egyházának” „az Atyaistenhez és az Úr Jézus Krisztushoz” való rendelése kapcsán feltűnik, hogy az apostol nem említi a Szentlelket. Az ilyen, ún. kétrészes Isten-megjelölés jellemző Pál apostolra és az általa alapított közösségekre (vö. 1 Tessz 1,3; 3,11; 2 Tessz 1,1). Erről tanúskodik mindenekelőtt az 1 Kor 8,6 kétrészes hitvallásformulája is: „Egy az Istenünk: az Atya, akitől minden származik, s akiért mi is vagyunk; egy az Urunk, Jézus Krisztus, aki által minden van, s mi magunk is általa vagyunk.” Módosult formában ugyanezt a hitvallást látjuk viszont a Fil 2,6-11 hitvalló himnuszában: „Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, s minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr” (Fil 2,10k). Ezek a hitvallásformulák jelzik, hogy a keresztény gondolkodás fejlődésének ezen a szintjén a Szentlélek személy-mivoltát még nem ismerték fel világosan. Hiszen a zsidó hit örökségével érkező keresztényeknek előbb Jézus Krisztusban kellett megérteniük az isteni és az emberi kapcsolatát, és meg kellett találniuk az utat, hogy Jézus Krisztusról, aki Istennel lényeg szerint egyenlő Fiú, úgy beszélhessenek, hogy az egyistenhit veszélybe ne kerüljön, ugyanakkor Jézus Krisztus isteni lényegét is kifejezésre juttassák.

Az „Atyaisten és az Úr Jézus Krisztus (egyháza)” fordulat mindenekelőtt azt juttatja kifejezésre - Jézus tanítása alapján -, hogy Isten Jézus Krisztusnak Atyja, és irgalmas Atyja a keresztényeknek, sőt minden üdvösségre vágyó embernek. Jézust viszont mint Messiást állítja elének, Isten végső szabadításának megteremtőjét, aki feltámadása által elnyerte a hatalmat a világ felett, és aki immár a beteljesedés felé vezeti a világot (vö. 1 Kor 15,20-28).

A formula, amely kifejezi a tesszaloníki közösségnek és Istennek szoros, üdvrendi kapcsolatát, magától értetődően folytatódik az áldó köszöntésben: „Kegyelem veletek, és béke!” Tekintettel a megelőző „az Atyaisten és az Úr Jézus Krisztus (egyháza)” formulára, nyilvánvaló, hogy a szavak mögött itt is a későbbi leveleiben gyakran használt teljes áldásformula gondolata rejtőzik: „Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és Jézus Krisztustól, a mi Urunktól!” (vö. 1 Kor 1,3; 2 Kor 1,2; Gal 1,3; Fil 1,1; Róm 1,7). Nyilvánvaló, hogy a páli missziós terület keresztény közösségeiben ezzel az áldásformulával kezdték az istentiszteletet. A liturgikus bevezető áldás használata által Pál azt jelzi, hogy a levelet fel kell olvasni az istentiszteleten. Az írás tehát egy liturgikus olvasmány jegyeit viseli magán. A „kegyelem” itt Isten jóakarátát, szabadító irgalmát jelenti, amelyben a közösség Jézus Krisztus által részesül; a „béke” ennek az isteni odafordulásnak a gyümölcsét jelzi, az üdvös állapotot, az Isten szeretete által élvezett biztonságot (ld. Fil 1,1; Gal 6,15; 2 Kor 13,13; Zsolt 125,4k).

II. Az apostol és a tesszaloníki egyház (1,2 - 3,13)

1. A tesszaloníki keresztények példaképek a pogánykeresztények számára (1,2-10)

A tulajdonképpeni levelet, mint (a Galata levelet kivéve) Pál apostol minden lelkipásztori levelét, az Istennek adott hála szavai vezetik be, aki a közösséget meghívta, kegyelmével elhalmozta, és akinek szent végzéséből egyáltalán létrejöhetett. Pál számára mindig igazi csoda, ha az emberek, akár zsidók, akár pogányok, a „kereszt üzenetét” (ld. 1 Kor 1,18-31), a világnak Jézus halála és feltámadása által való megváltását hittel elfogadják, és mernek ennek értelmében új életet kezdeni, függetlenül a rokonok, barátok, embertársak véleményétől. E megkapó valóság mögött Isten kiválasztó tevékenységét látja működni (1,4). A tesszaloníki

keresztények is azáltal lettek az ő testvérei és nővérei, hogy Isten szeretetébe fogadta őket. Nem is fárad el soha Istennek hálát adni azért, hogy ezek az emberek az ő igehirdetését hittel fogadták és fáradozását eredményessé tették.

A bevezető mondat ugyanakkor azt is mutatja, hogy Pál, aki szüntelen imádkozott, imáinak kezdetén mindig és következetesen hálát adott Istennek. És mutatja, hogy a Tesszalonikiben megkezdett szent ügyet rendszeresen imáiba foglalta. Köszönni azt jelenti, hogy a jóra gondolunk, amit Isten ajándékozott nekünk, amit művelt és mindig újra művel velünk. Köszönni azt jelenti, hogy Isten jótetteiről szeretetben megemlékezünk. Pált csodálattal tölti el mindaz, amit Isten kegyelme a tesszaloniki keresztények lelkében művelt. Az apostol az ottani keresztények alapmagatartását közelebbről is meghatározza, mégpedig azzal a három kulcs-kifejezéssel, amelyek: a hatékony hit, az áldozatkész szeretet és a megingathatatlan remény (1,3) Jézus Krisztusban. A keresztény alapmagatartás ezen hármasságára későbbi írásaiban is visszatér, mindenekelőtt az 1 Kor 13,13-ban, ahol megállapítja: „Most megmarad a hit, a remény és a szeretet, ez a három; de közülük a legnagyobb a szeretet” (vö. még: Gal 5,5k; valamint Kol 1,14k; további figyelemreméltó helyek a páli hagyományban: Ef 1,16-18 és Zsid 10,22-24).

Hinni azt jelenti: az evangéliumi tanítás alapján bízni Isten szeretetében, és magunkat teljesen az ő kezeibe helyezni. A szeretet pedig nem más, mint - Istennek irántunk való jósága alapján, az ő szándéka szerint - bennünk ébredő készség az embertárs iránti szolgálatkész, együttérző szeretetre. A remény azt jelenti, hogy a Jézus Krisztus által ígért és készített, megváltást hozó jövő felé fordulunk, az ő vezetésével és segítségével Isten uralmának útjára lépünk.

A keresztényeknek a jövővel kapcsolatos reményeit Pál ezen levélrész befejező mondatában határozza meg közelebbről. A keresztény ember tudja, hogy az emberiség Krisztus halála és feltámadása által elért végső, döntő korszakához. Az evangélium hirdetése során Istennek döntésre hívó Szava elhangzik mindenkire, akik az evangéliumot hallgatják. Kortársaival együtt Pál éppen ezért abban a meggyőződésben él, hogy közel az idő, amikor Jézus eljön, mint a világ Bírója és a történelem beteljesítője. A kereszténynek Krisztus és az apostol tanítása alapján remélnie kell azt, hogy Jézus megőrzi övéit Isten elmarasztaló ítéletétől, részesíti őket az örök életben, melyet ő maga teljes mértékben birtokol feltámadása óta (1,10).

Visszatekintve a közösség születésére, Pál emlékezteti a címzetteket arra az időszakra, amikor köztük fáradozott. Bár ő teljesen meg volt győződve tanításának igazságáról, és kész volt mindezért teljes erővel síkra is szállni (1,5; vö. 2,1-12), - mégis tudja, hogy az ő meggyőződése végső soron nem elég az evangélium hitelesítésére. Ha Istenről van szó, magának Istennek kell a színre lépni, neki kell mindarról tanúskodnia, hogy ő mit akar, kér vagy ígér. Isten meg is teszi ezt az általa küldött tanúk szava és tettei által. Ugyanakkor isteni Lelke által belül, a hallgatók szívében is működik, megajándékozta őket a hit kegyelmével és a Lélek ajándékaival: elsősorban békével, örömmel és szeretettel (vö. Gal 5,22k; Róm 14,17).

Akik tehát hittel fogadják a tanítást, megtapasztalják az igazság bizonyosságát és a hit szabadító erejét. Erre a tapasztalatra utal Pál, amikor ezeket írja: „Az evangéliumot nemcsak szóval hirdettük közöttetek, hanem erővel és Szentlélekkel is [...] S ti az Úr és a mi követőink lettetek. A tanítást a sok nehézség ellenére is a Szentlélek örömeivel fogadtátok” (1,5k). Ahol az embernek a hit mellett való döntéshez le kell győznie a környezet korlátait, éppen ott érezzük meg szükségszerűen a hit szabadító erejét.

Pál mindenekelőtt abban látta meg Isten Lelkének hatékonyságát Tesszalonikiben, hogy ezeket az új híveket nem félemlítették meg a félreértések, az ellenséges megnyilvánulások, a nehézségek és a szorongatások, amelyek együtt jártak megtérésükkel. Készek voltak hitükért szenvedni is, sőt még örülni is tudtak ennek. Éppen ez a belső öröm, amely független a külső körülményektől, jelzi a lelkekben Isten Lelkének működését. Mert Isten: öröm (vö.

Fil 4,4-7). Pál ezért a hit és a keresztség által létrejött, Istennel való életközösség új élményét találóan jellemzi a Római levélben: „Isten országa nem evés és ivás, hanem igazság, béke és öröm a Szentlélekben” (Róm 14,17).

Mivel a tesszaloniki keresztényeket az üldözésekben való helytállás arra készítette, hogy lelküket teljesen megnyissák a Szentlélek működése előtt, e próbák által Makedónia és Akhája egész területének lakói előtt példái lettek annak, hogy a hit milyen dolgokat művelhet az emberben. Pál büszke a fiatal közösségre, amelynek élő hite elismerést váltott ki Tesszaloniki határain túl is. „Makedóniában és Akhájában minden hívőnek példaképévé lettetek” (1,7). A tesszaloniki közösség élete tehát iskolapéldává lett Európában. De nem csak ez: a közösség sokféle missziós tevékenységet fejtett ki. „Töletek kiindulva terjedt el az Úr Szava, s nem is csupán Makedóniában és Akhájában; Istenbe vetett hitetek mindenütt ismeretes lett, ezért nem is kell róla többet beszélnünk” (1,8). Görögországi működése során Pál mindenütt hivatkozhatott a tesszaloniki példára. Általuk világossá vált, hogy a keresztény hit nem idegen a görög-római kultúrkörben élő emberek számára. Ellenkezőleg, a tesszaloniki keresztények példája alapján rá tudott mutatni, hogy a keresztény hit milyen pozitív hatással van az emberre: életünket gazdagabbá teszi a hit, a remény, a szeretet, az igazságosság, a szolgálatkészség, a béke, az öröm, a jóban való kitartás.

Hogy egy pogány számára milyen átalakulást jelent a megtérés, azt az apostol a következő mozzanatokban foglalja össze: a bálványoktól való elfordulás és az igaz, élő Istenhez való odafordulás; az ő szolgálata; várakozás az ő Fiára, aki a küszöbön álló világítéleten megmenti a hívőket. A pogányok esetében tehát először az egy Istenről, a világ és az emberek jóakarató Teremtőjéről és Uráról kellett beszélni. Csak ezután lehetett Isten kinyilatkoztatását, Izrael kiválasztását és a Fiúisten üdvözítő tevékenységét ismertetni. Az ún. istenfélők esetében azonban, akiket a zsinagógai közösség már elvezetett a hitre, közvetlenül Krisztus hirdetésével lehetett a térítést kezdeni. A képzett pogány görögök előtt folyó térítő igehirdetés példáit megtaláljuk Pál és Barnabás lisztrai beszédeiben (Csel 14,15-17) és Pál apostolnak az athéni Areopáguszon elhangzott tanításában (Csel 17,22-31). Istenfélők előtt elhangzó beszédeket látunk Péter apostolnak Kornéliusz százados házában mondott szavai esetében (Csel 10,34-43), valamint Pál apostolnak a pizídiái Antióchiában elhangzó prédikációjában (Csel 13,16-41).

A pogányoknak a hitre és az új életre történő bevezetéséről beszél a Zsid 6,1-6 is, és a következőket sorolja fel: „tanítás és a holt cselekedetektől való elfordulás”, azaz az eddigi pogány, bűnös és önző életmód feladása; „az (igaz) Istenbe vetett hit, a keresztségről, a kézfeltételről (= Lelket közvetítő gesztus a keresztség alkalmával), a halottak feltámasztásáról és az örök ítéltről szóló tanítás megalapozása”. E hely alapján nyilvánvaló, hogy milyen hosszú és fáradságos volt az a folyamat, melynek során a pogányok eljutottak a hitre, és elfogadták az igaz Istent, az ő kinyilatkoztatását, és az ebből táplálkozó keresztény életet. Mindehhez a keresztény igehirdetők részéről fáradhatatlan és önzetlen erőfeszítésre, kitartásra volt szükség. Ehhez még azt is tudnunk kell, hogy a keresztény misszionáriusok kizárólag saját magukra voltak utalva, és megélhetésükről is maguknak kellett gondoskodniuk. Pált, amikor Tesszalonikiben volt, egy ideig segítették ugyan a filippiek (vö. Fil 4,15), de ezt a segítséget is arra használta fel, hogy több időt fordítson az evangélium hirdetésére.

Ma már nehezen tudjuk elképzelni, hogy a pogányok számára milyen gyökeres lelki fordulatot jelentett a pogány istenek feladása és az igaz Isten elfogadása. Eddig félelemben éltek, isteneik kiszámíthatatlanok, szeszélyesek voltak, ők maguk a sors játékszerei, mellyel szemben - pogány felfogás szerint - maguk az istenek tehetetlenek voltak. Most mindennek helyébe a biztonság és a bizalom lépett: bizalom az egy, igaz, jó és szeretetteljes Istenben, aki gondoskodik minden ember jólétéről és üdvösségéről, sőt kész gondját viselni a kicsinek, a szegénynek, a kiteszítottak, a jogfosztottak, a rabszolgának és a bűnösnek is. A Galatáknak

írt levélben Pál úgy mutatja be a pogányok életét, mint lelki rabszolgaságot. „Amíg kiskorúak voltunk (a hitben), a világ elemeinek szolgálatában álltunk” (Gal 4,3). A Római levélben továbbviszi ezt a gondolatot: „Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljete, hanem a fogadott fiúság Lelkét nyertétek el. Általa szólítjuk: Abba, Atya!” (Róm 8,14k). Ebből láthatjuk, hogy az igaz Isten hitének elfogadása áttörés volt, olyan folyamat, melynek során a megtérő megtapasztalta a bizalmat, a szeretet és a remény szabadító erejét. Isten és Krisztus szeretete olyan biztonságot, menedéket és erőt ajándékozott, hogy bátran viselni tudták az új élettel együttjáró támadásokat, gyanúsítgatásokat, bajokat és nehézségeket.

Ennél sokkal nehezebb feladat volt az életmódnak a hit követelményeinek megfelelő, gyökeres átalakítása erkölcsi és szociális téren. Az Istenbe és az Úr Jézus Krisztusba vetett hit megkövetelte ugyanis az eddigi önző és bűnös életvitel maradéktalan és határozott feladását is. Ezt pedig abban a pogány környezetben meglehetősen nehéz volt megvalósítani. Pál apostol leveleiben számos intelem foglalkozik az életnek ily módon való megváltoztatásával (vö. 1 Tessz 4,1-12). Isten a mi egész életünket az ő szolgálatára hívja. Aki az új életet éli, szent szolgálatot végez Isten előtt (vö. 1 Tessz 4,3: „Ez az, amit Isten akar: a ti megszentelődésed”; ld. még: Róm 12,1k).

Fontos ösztönzést jelentett az új élet megvalósítása terén az a meggyőződés, hogy közel az idő, amikor Jézus eljön mint Bíró és mindent beteljesítő, hatalmának teljességében (1,10; 5,9-11; vö. 1 Kor 7,29-31; 15,20-28; Fil 1,21; 4,4-9).

Az a bizonyosság, hogy Krisztus eljön, ítélt és mindent beteljesít, a keresztény életet ma is nagyon komoly dologgá teszi, és bizalomra indít bennünket.

A „követés” gondolata Pálnál

Az evangéliumok a keresztény életet a Jézust követő tanítvány képével szemléltetik („követés”, vö. Mk 1,16-20; Mt 10,37-39; Lk 14,25-35; Jn 8,12), Pál azonban nem használja ezt a képet. Ehelyett ő a Krisztusban hinni, Krisztusban élni, szeretni, szolgálni kifejezéseket használja. A görög kultúrvilág és a görög hatás alá került zsidók életéből veszi át a nagy példakép „utánzás”-ának képét [= gör. mimészisz]. Ezzel a képpel első ízben az 1 Tessz 1,6-ban és a 2,14-ben találkozunk. A későbbiekben viszontlátjuk még ezt többször is: 2 Tessz 3,7,9; 1 Kor 4,16; 11,1; Fil 3,17. Az Istennel és az emberekkel szemben tanúsított helyes magatartás igazi és örök példaképe maga Jézus Krisztus. Ezt a példát valósítja meg Pál a saját életében, mégpedig úgy, hogy maga is példává válik az általa megtérített keresztények számára. Ilyen alapon szögezheti le: „Vegyetek példát rólam [szó szerint: utánozzatok engem], amint én is példát veszek Krisztusról [utánzom Krisztust]!” (1 Kor 11,1).

A keresztény közösségek számára példa a jeruzsálemi, izraeli zsidókeresztény egyház is (1 Tessz 2,14), most pedig: Európa pogánykeresztény többségű keresztény közösségei számára példa a tesszaloniki egyház (1,7).

A példakövetés ezen motívumából formálódott a kereszténységben a Krisztus-követés lelki irányzata, latinul: imitatio [utánzás] Christi ill. Dei (az Újszövetségben vö. Ef 5,1; 1 Pét 2,21-23). Közismert képviselője ennek Kempis Tamás nevezetes műve, a De imitatione Christi, Krisztus követése.

2. Visszatekintés az apostoli működés első időszakára (2,1-12)

Ebből a részből megtudjuk, hogy a tesszaloniki zsidó ellenfelek Pált megvádolták: azért hoz létre külön közösséget a zsidó hitközség mellett, mert őt valójában saját tekintélye, hatalma és az anyagi előnyök érdeklik (vö. 2,3-7).

Látható, hogy ezen ellenfeleknek eszébe se jutott feltételezni azt, amit Pál vallott magáról: hogy ő Isten küldötte. Hisz Pál nem hivatkozhatott a Főtanácsnak, a legfőbb zsidó vallási tekintélynek a megbízására. Ellenkezőleg: a Názáreti Jézus kérdésében ő kifejezetten szembehelyezkedett ennek a testületnek a döntésével. Az ellenfeleknek nem áll módjában, hogy Pál állításait, miszerint Jézus él és őneki is megjelent, teológiailag cáfolják és csalásnak minősítsék. Ezért arra törekszenek, hogy az apostol szavahihetőségét önzetlenségének és egyenességének kétségbevonásával ássák alá. Pállal kapcsolatban tehát önző indítékokat, hatalomvágyat emlegetnek.

E rágalmakkal szemben Pál arra hivatkozik levelében, hogy hogyan lépett fel Tesszalonikiben. Kiemeli, hogy milyen sok fáradsággal biztosította saját megélhetését, és hogy mennyire került minden hízelgést, rámenősséget vagy megtévesztést. Mindezek mögött az apostolnak az a meggyőződése áll, hogy őt Isten rendelte erre a szolgálatra, így tehát egyedül Istennek akar tetszeni (2,4). Szolgálatát tudatosan Isten szemeláttára végzi, és saját egyenességének bizonyítására is Istent hívja tanúul. Emellett az is köztudott, hogy tevékenysége miatt üldözést és bántalmazást szenvedett (2,2), vagyis éppen az ellenkezőjét érte el annak, mint amit róla feltételeznek.

Apostoli működésének mikéntjére vonatkozóan igen tanulságosak a 2,7-12 kijelentései. Bár ő, mint apostol, a világ feltámadott Urának küldötte, és ilyen alapon öntudatosan, tiszteletet és engedelmességet parancsolóan léphetett volna fel (2,7), - mégis lemondott mindezekről. Hogy tanításával hozzáférhessen az emberekhez és megnyerhesse őket, mindent elkerült, ami az ő szavahihetőségét csökkenthette volna. Inkább úgy viselkedett, mint a jó szülők és nevelők, akiknek valóban és egyedül gyermekeik java a fontos.

A 2,7-ben Pál az anyának - a görög eredeti szerint talán inkább a dajkának - a képét alkalmazza, aki anyai mivoltának teljességével táplálja gyermekét, hogy növekedjék. Ez a hasonlat ismert volt a görög világban is a szolgálatkész emberszeretet szemléltetésére. Mégis figyelemreméltó, hogy Pál, az egykori zsidó írástudó ezzel a hasonlattal él, hogy saját tevékenységét és az Isten által gondjaira bízott emberekhez fűződő, személyes kapcsolatát bemutassa. Ezzel rokon gondolat az, hogy Pál a rábízott keresztényeket saját gyermekeinek tekinti (vö. 1 Tessz 1,11; 1 Kor 4,24; Gal 4,19; Filem 10). Ez arról tanúskodik, hogy az apostol a nők anyai-tápláló gondoskodásához és tevékenységéhez pozitívan áll hozzá. Pál, mint az anya, szeretettel önmagát ajándékozta mindazoknak, akik megnyíltak igehirdetése előtt. E kép alkalmazásánál talán közrejátszott a hithirdetés „tejé”-nek hasonlata is, amelyet a „csecsemők” kapnak mind Pálnál, mind máshol az Újszövetségben (vö. 1 Kor 3,1-3; Zsid 5,12k; de az 1 Pét 2,2 is). A dajka képe mindenképpen azt fejezi ki, hogy az apostol minden lehetséges módon törekedett arra, hogy a hit örömhírét szeretettel közvetítse, és elősegítse a hit növekedését. Egész életét rátette erre, mindenestül elmerült ebben a szolgálatban, s a szívét egészen kitérte.

Ez a kép a 2,11k-ben kiegészül még egy hasonlattal. Itt az apa példájára utal, aki minden egyes gyermekét személyesen inti, bátorítja és ösztökéli, hogy helyesen éljen. E hasonlatnál valószínűleg közrejátszik az írástudó rabbi képe, aki tanítványainak atya, aki lelkileg életet ad nekik, és aki tanítványait a helyes életmódra vezeti. Pál később más esetekben is felhasználja ezt a képet (1 Kor 4,14-21; Filem 10). Az evangélium által atya lett ő a hitben minden tanítványának.

Isten atyasága az egyházban emberi atyák ill. apák közbejötté által válik hatékonyá. A személyes vezetés, tanítás és gondoskodás célja egy olyan élet, amely megfelel az igaz Istentől kapott meghívásnak, és feljogosít az Isten országához való tartozásra (vö. 2 Tessz 1,5; 1 Kor 6,9k; 15,50; Gal 5,21). Az igazi cél nem csupán a megváltott élet teljessége, hanem a részesedés is Isten dicsőségében. Isten küldetésében járó férfiak és nők szeretetteljes és áldozatos közreműködése által magának Istennek a szeretetét és gondoskodását tapasztaljuk meg. Érvényes ez minden lelkipásztorra és hitoktatóra, sőt minden keresztény

szülőre is, gyermekeik vonatkozásában. Emberek személyes, pozitív példája nélkül sohasem lehet igazán hitelesen Isten atyai szeretetéről beszélni.

3. Hogyan fogadta a közösség az evangéliumot (2,13-16)?

Az apostol kifejezi örömét, hogy elfogadták igehirdetését, mint az igaz Isten szavát. Ismételt köszönő szavaiból - az előző részhez hasonlóan (2,1-12) - kitűnik, hogy a keresztények pogány és zsidó ismerősei és barátai a keresztény igehirdetőket a számos korabeli pogány vándortanító közé sorolták. Ezek a tanítók, akik híveket toboroztak egy-egy új vallásnak, saját tekintélyükért és hasznukért fáradtak, ezért az emberek sarlatánoknak, szófacsaróknak, haszonlesőknek, csalóknak tartották őket. A régi szomszédok, ismerősök és barátok szerették volna betapasztani a repedést, amely a közösségben támadt barátaik, rokonaik, ismerőseik megtérése által. Ebben különösen jeleskedtek a zsidó polgártársak, a zsinagógai közösség tagjai, - miként ez a tesszaloniki egyházhoz hasonlóan a júdeai keresztény közösségek esetében is történt.

A 13. versben Pál arról kezd beszélni, amiről az 1,5-ben és a 2,4-ben is említést tett már: Isten evangéliumáról. Az a célja itt, hogy - függetlenül a rábízott örömhír hirdetésének módjától - tartalmilag meghatározza ennek az örömhírnek a mibenlétét. Az evangélium lényegénél fogva magának Istennek az üzenete, Istennek a szava. „Nem úgy fogtátok fel, mint emberi tanítást, hanem mint az Isten szavát, ahogy valóban az is.”

Leveleiben Pál többször is megismétli azt az alapvető igazságot, hogy a keresztény igehirdető nem emberi gondolatrendszert, nem emberi meglátásokat és bölcselkedést hirdet Istenről és az embernek Isten előtti, helyes útjáról, hanem azt, amit Fia, Jézus Krisztus által maga Isten közölt és mindig újra közölni akar: az üdvösségnek minden ember előtt megnyílt lehetőségét. Isten ugyanis néhány embert a feltámadott Isten Fiának, Jézus Krisztusnak megjelenése által meghívott, saját szószólójává és küldöttévé tett: „Krisztus megjelent Péternek, majd a Tizenkettőnek... Azután Jakabnak jelent meg, majd az összes apostolnak. Utolsóként nekem is megjelent... Mert én az utolsó vagyok az apostolok között... De Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok” (1 Kor 15,5.7-10). „Isten, aki már születésemtől fogva kiválasztott engem és kegyelmével meghívott, jóságában kinyilatkoztatta nekem a Fiát, hogy hirdessem őt a pogányoknak” (Gal 1,15k). „Isten volt az, aki Krisztusban kiengesztelte magát a világgal... és megbízott minket a kiengesztelődés szolgálatával. Igen, Isten volt az, aki... ránk bízta a kiengesztelődés tanítását. Tehát küldöttek vagyunk mi Krisztus helyett, és Isten maga int benneteket általunk” (2 Kor 5,19k). Ezért meri Pál a galatáknak küldött írásában világosan kijelenteni: „Pál, aki meghívást kapott az apostolságra, nem emberektől vagy egy embertől, hanem Jézus Krisztustól és az Atyaistentől” (Gal 1,1), és: „Biztosítalak benneteket testvérek: Az általam hirdetett evangélium nem embertől való. Nem embertől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából” (Gal 1,11k). Az apostol igehirdetése során tehát maga Isten szólal meg az ő feltámadott Fiának tanítása által. Isten hírnökének az örömhírt hűségesen kell közvetítenie. Nem szabad sem meghamisítania, sem önző célokra felhasználnia. Egyszer ugyanis majd e tanítás mércéjével mérik majd meg őt, és számot kell adnia arról, hogy hogyan szolgálta Isten Szavát (vö. 1 Kor 4,1-5; 9,16).

Mivel megbízottjai által maga Isten beszél az evangélium hirdetése során, mindaz, aki e Szót hallja és azt nyitott lélekkel befogadja, megtapasztalja magában a Szó szabadító erejét és igazságát. Ez a Szó erőteljes, hatékony szó. A hallgatóban megteremti az elfogadás készségét, azaz hitet ébreszt. A hívőt Isten ítéletének fényébe helyezi és ösztönzi életmódjának megváltoztatására. Ugyanakkor az ígéretes és bizonyosságok által reménnyel, bizalommal ajándékozza meg az embert; végül pedig képessé teszi arra, hogy Isten Lelke által éljen. Ezért mutat rá Pál ebben az összefüggésben az isteni Szó erejére: „Mivel Isten Szava, hatékony az

bennetek, akik hisztek” (2,13). A tesszaloniki keresztények saját tapasztalatukból tudják, hogy mennyire igaz az evangélium, és hogy mi annak a lényege.

Az evangélium (Isten, Krisztus evangéliuma)

Az 1. Tesszaloniki levélben találkozunk először az Újszövetségben az „evangélium” [euangelion] fogalmával: 1,5: „a mi evangéliumunk”; 2,2.8.9: „Isten evangéliuma”; 2,4: „az evangélium”; 3,2: „Krisztus evangéliuma”. Úgy látszik, hogy a görög nyelvű keresztény igehirdetőknek ez a görög kifejezése az Ószövetség görög fordítására, az ún. Szeptuagintára vezethető vissza (vö. Iz 40,9; 61,1; Mt 11,5; Lk 4,18). Pál az 1. Tesszaloniki levélben mindenesetre feltételezi, hogy olvasói ismerik ezt a fogalmat. A kifejezést lehet abszolút értelemben is használni („az evangélium”), vagy értelmezőkkel. Az „Istené” és a „Krisztusé” birtokjelzők arra utalnak, hogy az evangélium olyan híradás, amely Istentől, Jézus Krisztus által érkezett, és az egyháznak, mindenekelőtt pedig az apostoloknak, az Isten által meghatalmazott küldötteknek igehirdetése által továbbra is eljut hozzánk.

Pál ezt a kifejezést viszonylag gyakran használja leveleiben (vö. 2 Tessz 1,8; 1 Kor 4,15; 9,12.14.18; 15,1; 2 Kor 2,12; 4,3k; 9,13; Gal 1,6k; Fil 2,22; 4,15; Róm 1,1.9.16; 15,16 stb.). Szóhasználatára jellemző, hogy ő sok helyen „a mi evangéliumunk” ill. „az én evangéliumom” formát használja, vagyis azt az igehirdetést jelöli vele, amelyet ő meghívása és teológiai felismerései alapján végez (vö. 1 Tessz 1,5; Gal 2,2; Róm 2,16).

Az evangélium üzenete tartalmilag Isten Fiának keresztjét, engesztelő halálát jelenti. Jézus azért vállalta mindezt, hogy minden embert megmentsen a bűntől és a haláltól, és hogy Isten fiainak új életét lehetővé tegye, egységben Krisztussal és magával az Atyaistennel. Az evangélium lényege tehát az a híradás, hogy Krisztus a világ üdvösségéért kereszthalált szenvedett és feltámadt. Ez világosan megállapítható abból a rövid, kétrészes formulából, amelyet az 1 Kor 15,3-4-ben olvasunk: „Krisztus meghalt bűneinkért, az Írás szerint, eltemették és harmadnap feltámadt, ismét az Írás szerint.”

Ez ősi keresztelési hitvallás-szöveg, amely elhangzott az istentiszteleteken is, mint hitvallás. Pál ezt a hitvallás-formát nevezi „az evangélium”-nak, amelyet ő Korintusban hirdetett, és amelyet vallani kell, hogy az üdvösséget elnyerhessük (1 Kor 15,1k). Az 1 Tessz 1,9 is világosan utal arra, hogy az evangélium lényege ez az igazság, melyet hittel vallani kell.

Az evangélium kifejezést a legmegfelelőbbben így fordíthatjuk: az üdvösség jó híre; örvendetes híradás arról, hogy Isten - az ember iránti jóakaratóból, Jézus Krisztus által - megvalósította az üdvösséget. Ezt az üdvösséget Isten az egyház igehirdetése által minden embernek felkínálja, és személy szerint mindenki részesül ebben, aki a hit - és a hitet követő keresztség - által elfogadja ezt (vö. 1 Tessz 2,13; 1 Kor 6,11; Gal 3,26-29; Róm 1,16; 6,1-11).

Ezzel kapcsolatban fontos figyelni arra, hogy az evangélium nemcsak fogalmi ismereteket jelent, hanem Istennek azt a kegyelmi ajándékát, hogy az ember szívét megmozdítja és a hitre vezeti. Ezért állapítja meg Pál: „Az evangélium Isten ereje, amely megmenti azt, aki hisz” (Róm 1,16). Erre utal az 1 Tessz 2,13 megfogalmazása is, hogy „Isten Szava hatékony a hívőben”.

Az evangélium kiengeszteli az embert Istennel (2 Kor 5,11-21) és üdvösségre vezeti azt, aki hittel fogadja.

Ezt a fogalmat használta fel Márk evangélista is: Jézus működésére és tanítására alkalmazta, és beszámolójának, melyet arról írt, amit Jézus mondott és tett, ezt a címet adta: „Jézus Krisztus, Isten Fia evangéliumának kezdete” (Mk 1,1). Az egyház a 2. századtól ezzel a kifejezéssel jelölte a kánoni evangéliumokat: „Evangélium ... szerint”.

2,14: „Ti, testvérek, (azzal, hogy úgy fogadtátok tanításunkat, mint Isten szavát) követői lettetek Isten júdeai egyházának, amely a Jézus Krisztusban való hitet vallja. Ti ugyanazt szenvedtétek el saját népetektől, amit ők a zsidóktól.” Ez a mondat rámutat, hogy a város nemzsidó lakói is szembefordultak az újonnan született keresztény közösséggel és annak tagjaival. A pogányok is elfogultak voltak velük szemben, a zsidók őket is ellenük ingerelték. Ez a harc akkor is folytatódott, amikor Pál elment már a városból. Pál számára az a tény, hogy a zsidók mindenütt ellene fordulnak, ahol csak megfordul munkatársaival és hirdeti az evangéliumot, jelzi azt, hogy a feszültség növekszik, egyre fokozódik a jeruzsálemi zsidó vezetők haragja a keresztények iránt, mindenekelőtt pedig azokkal a keresztény hithirdetőkkel szemben, akiknek az a feladatuk, hogy az üdvösséget mindenütt elvigyék az emberekhez. Pál a tesszaloniki és a jeruzsálemi keresztények sorsának összehasonlításával szemmel láthatóan feltételezi, hogy a jeruzsálemi zsidó vezetők a Római Birodalom egész területén arra ösztönzik a zsinagógai közösségek felelős vezetőit, hogy akadályozzák meg a keresztény misszionáriusok tevékenységét, állítsák meg a kereszténység térhódítását.

A keresztény hittérítéssel szembeni, egyre mélyülő ellenállásban, a keresztény közösségek elleni erősödő harcban Pál annak a harcnak a folytatását látja, amellyel a Főtanács magát Jézus Krisztust üldözte. „Ezek (a zsidók) ölték meg Urunkat, Jézus Krisztust”, azok példáját követve, akik a prófétákat üldözték és megölték (2,15). Az apostol ezzel a megállapítással arra a szemrehányásra utal, amellyel Jézus megbélyegezte Izrael próféta-ellenességét: „Jaj nektek...! ... A próféták gyilkosainak vagytok a fia! ... Ezért halljátok: Prófétákat, bölcseket és írástudókat küldök hozzátok. Közülük némelyeket megöltök és keresztre feszítetek, másokat megostoroztok a zsinagógában és városról-városra üldöztök. Így rátok száll minden igaz vér, amelyet a földön kiontottak. [...] Jeruzsálem, Jeruzsálem, te megölsz a prófétákat és megköved azokat, akiket hozzád küldtek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat..., de ti nem akartátok!” (Mt 23,29-37; ld. Mk 12,1-12; vö. Csel 2,23; 7,52).

Mivel „a zsidók”, vagyis a szórványzsidóság zsidó vezetői, akik szembefordulnak Krisztussal és a megváltás örömhírével, arra törekszenek, hogy a keresztény hithirdetők munkáját „meggátolják, és megakadályozzák, hogy a pogányoknak az evangéliumot hirdessék és azok elnyerjék az üdvösséget” (2,16), Pál keserűen megállapítja: ezek „Isten előtt nem kedvesek, és az embereknek is ellenségei” (2,15). Ez a mondat olyan zsidóellenes kijelentés, amely megtalálható már Krisztus előtt is Izrael ellenségeinél, később pedig az apostol pogány kortársainál (így pl. Tacitusnál és Flavius Josephusnál). Használatának Pál esetében szigorúan vallásos indítékai vannak, mert a zsidó vezetők azzal, hogy Jézus Krisztusnak, Isten Fiának és Küldöttének ellenségei, Isten üdvözítő tervének állnak útjában, azt akarják megghiúsítani. Így a felajánlott üdvösség sok emberhez nem juthat el. Ebben az értelemben mondja az apostol, hogy „a zsidók” Isten előtt nem kedvesek, hiszen sok ember üdvösségének útjában állnak. Ezt a kijelentést azonban semmiképpen sem szabad általánosítani. A szomorúság és keserűség kifejezése ezek annak a férfinak az ajkán, aki korábban a Főtanács és a zsidó tanítómesterek hatása alatt maga is úgy vélekedett, hogy Jézus Krisztus követőit üldözni kell, és Isten egyházát megsemmisíteni (vö. Gal 1,13k; Fil 3,5k; Csel 9,1-9); - később azonban maga Isten világosította fel, hogy tévúton jár (Gal 1,15k). „A zsidók” azonban megtérése után neki sem akarnak hinni.

Ez a magatartás, amelyet a zsidóság felelős vezetői esetében Pál nem csupán elvakultságnak, hanem inkább vétkes elzárkózásnak tekint (vö. Róm 10,3), Jézus kivégzése után szükségszerűen maga után vonja Isten haragját, és ítéletét. „Bűneik mértéke egyszer s mindenkorra betelik” (2,16). E szavakkal Pál Jézusnak Jeruzsálem pusztulásáról szóló jövendölésére utal: „Kő kövön nem marad, mindent lerombolnak” (Mk 13,2). „Nagy lesz a gyötrelmem a földön, s az (Isten) ítéletének haragja sújtja ezt a népet” (Lk 21,23). Azt azonban már nem tudjuk, hogy Pál mire alapozta kijelentését: „Már rajtuk is az Isten haragja!” (1

Tessz 2,16). Talán a keresztény misszió sikerességét tekinti jelnek, hogy Isten elfordult Izraeltől?

Pál és Izrael

Ha nem akarjuk félreérteni Pálnak „a zsidók”-kal kapcsolatos kritikus kijelentéseit, figyelembe kell vennünk tanításának egészét Izraellel ill. a zsidókkal kapcsolatban. Az apostol váltakozva használja a két kifejezést, bár a „zsidó” megjelölés gyakoribb nála, mint az „Izrael”. A görögöknél és rómaiaknál a „zsidó” szó a nemzetileg és vallásilag különálló izraelita nép megjelölésére szolgált.

„Izrael” Pál számára Isten szövetséges népe. Származás és isteni rendelés alapján az apostol önmagát is Izraelhez tartozónak érzi (Fil 3,5: „Izrael népéből, Benjamin törzséből”; Róm 11,1: „izraelita vagyok, Ábrahám utódja, Benjamin törzséből”). Megtérése után azonban különbséget tesz „test szerinti Izrael” (1 Kor 10,18) és „Isten Izraelje” (Gal 6,16; vö. Róm 9,6). között. Isten Izraeljéhez csak azok tartoznak, akik nem fordulnak szembe Isten üdvözítő akaratával, és Jézust Messiásnak tekintik (vö. Gal 3,24). Mert Jézus volt a célja Izrael kiválasztásának; ő jelenti egyben a végét is a régi szövetség rendjének (ld. Róm 10,4).

De a „test szerinti Izrael” Jézus visszautasítása után is Isten népe marad. „Isten nem taszította el népét, amelyet egykor kiválasztott” (Róm 11,2). „Mert a kegyelem és a meghívás, amelyet Isten ad, visszavonhatatlan” (Róm 11,29). Izrael megőrzi az isteni kiválasztásból eredő előjogokat: „Izraeliták ők (azaz a választott nép tagjai): övék az istenfiúság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek. Övék az atyák, és test szerint közülük származik Krisztus” (Róm 9,4k).

„A törvény”, amely Mózes óta a szövetség alapszabálya, - Krisztus feltámadása által átmenetinek bizonyult. A Krisztusban megvalósuló megváltást kellett előkészítenie, hiszen a nép nem tudta elnyerni a megváltást a törvény megtartása által (vö. Gal 3,6-25; 4,21-31; Róm 3,21-4,25; 7).

Pál tehát egyrészt büszke zsidó származására („zsidó a zsidók közül”, Fil 3,5), másrészt szenved attól, hogy a zsidók a törvényre esküsznek, és Jézust, az Isten Fiát elutasítja a jeruzsálemi vezetőség. Ez a vezetőség ösztönözte Pált is, hogy Isten Fiát üldözze (Fil 3,7-11; Gal 1,13-23). „A zsidók” ugyanis nem ismerték fel Isten bölcsességét, mert saját vallási meggyőződésük fontosabb volt számukra, mint Isten Fiának tanítása és küldetése (vö. 1 Kor 1,18-31; Róm 9,30-10,4). Ezért ölték meg Isten Fiát, magukra véve ennek a tettnek súlyos terhét, és kiszolgáltatták magukat Isten haragjának (vö. 1 Tessz 2,15k; Róm 10,16-11,10). Ezt a vétkes magatartást folytatják most is, amikor a keresztényeket üldözik, Pált és az egyházat akadályozzák küldetésük teljesítésében: hogy az üdvösséget közvetítsék a pogányoknak (ld. 1 Tessz 2,16). Nem akarják megérteni, hogy most már a zsidók-pogányok alkotta egyház az Isten igaz Izraelje (vö. Gal 6,16; Róm 3,21-4,25).

Pált fájdalommal tölti el Izraelnek ez az álláspontja, és kész lenne még arra is, hogy kiközösített, Krisztustól elkülönített legyen, hogy kisdje egész Izrael számára a hit kegyelmét. „Az igazat mondom Krisztusban, nem hazudok... Tanúskodik mellettem lelkiismeretem a Szentlélekben. Nagy a szomorúságom és állandó a szívem fájdalma. Inkább azt kívánám, hogy magam legyek átok alatt, távol Krisztustól, testvéreimért, a test szerint népemből valókért” (Róm 9,1-3). „Testvérek: szívből óhajtom üdvösségüket, s imádkozom érte az Istenhez. Tanúságot teszek mellettük, hogy van bennük buzgóság Istenért, de hiányzik a kellő ismeret” (Róm 10,1k).

Isten azt akarta, hogy Krisztus összegyűjtse Izraelt, Izrael által pedig megadja az üdvösséget minden embernek. Most azonban az üdvösség Izrael kikapcsolásával közvetlenül jut el a pogányokhoz (Róm 10,5-15; 11,13-24). Ha azonban a pogányoknak Isten által meghatározott száma eljut Krisztus hitére, Isten Izrael nem hívő maradékának is megadja a

hit és a megtérés ajándékát. „Testvérek, ismernetek kell a titkot: A megátalkodottság csak részben érte Izraelt, amíg a pogányok teljes számban meg nem térnek; akkor egész Izrael elnyeri az üdvösséget” (Róm 11,25k). De ezen maradék számára is az egyetlen lehetséges út a hit Jézus Krisztusban, az Isten által adott megváltás egyedüli közvetítőjében.

A fentieket szem előtt tartva kell olvasnunk és értelmeznünk az 1 Tessz 2,14-16 kemény megfogalmazásait. Olyan ember szavai ezek, aki előbb buzgó zsidó volt és üldözte a hívőket, majd kinyilatkoztatás által Jézus Krisztus követője lett, és aki népe (Krisztusban) nem hívő vezetőinek magatartása miatt különösen szenved, annál is inkább, mert azok őt, mint Isten küldöttét nem csak elutasítják és üldözik, hanem még azt is meg akarják akadályozni, hogy megbízatását teljesítse: a pogányoknak hirdesse Isten végleges, üdvözítő tetteit.

4. A meghiúsult látogatás (2,17-20)

Ebben a részben Pál hangsúlyozza: többszöri próbálkozása ellenére lehetetlen volt számára, hogy a közösségben megkezdett missziós munkát újra személyesen folytassa és befejezze. Ebben a fejleményben a sátán mesterkedését látja (vö. 2 Kor 12,17), hiszen ő azon fáradozik, hogy Isten uralma ebben a világban mind nagyobb teret nyerjen. Megkapó, ahogyan biztosítja a kis tesszaloniki közösséget arról, mennyire szívén viseli sorsukat, és mennyire töretlen a hozzájuk való, benső ragaszkodása. Nem csak a közösség árva az apostol nélkül: árva az apostol is a közösség nélkül.

Pál legfőbb kincse ugyanis - Krisztussal való kapcsolatán túl - az általa alapított közösségek szeretete. Az ő művei ők (ld. 1 Kor 9,1: „... az én művem Krisztusban”), a hívek az ő büszkeségei, dicsősége (ld. 2 Kor 10,13-16) és szívének nagy öröme. Az általa megtérített keresztények azok, akik majd egykor, az ítélet napján, tanúsítják Pál apostoli működésének hitelességét. Ő ugyanis el szeretné nyerni az eredményes fáradozás után a győztes koronáját (a képhez vö. Fil 4,1: „koronám”; valamint 1 Kor 9,25; 2 Tim 2,4k). Ez a lelkület mai missziós fáradozásainknak is példája lehet.

5. Timóteus küldetése (3,1-5)

Ez a szakasz részletesebben ismerteti a Csel 17,14k-ben említett eseményeket. Pál Béreából Timóteussal Athénba ment, Szilvánuszt pedig hátrahagyta. De Athénból az apostol visszaküldte Timóteust Tesszalonikibe, hogy őhelyette, mint „Isten munkatársa Krisztus evangéliumának hirdetésében”, megerősítse a közösséget a hitben, és megóvja azt a felbomlástól.

A Timóteussal kapcsolatos elismerő szavak mutatják, hogy az apostol és munkatársai kinek a megbízásából és végső soron kinek a hatalmával végzik a hittérítés munkáját: magának Istennek a megbízásából, aki minden embert üdvözíteni akar. Isten első számú küldötte az emberekhez: maga Jézus Krisztus. Miután ő felvétetett a mennybe, művét tanítványaira és barátaira bízta, akiket Lelkével és kegyelmével támogat és bátorít.

Pál ebben az összefüggésben rámutat arra, hogy a tapasztalt ellenállás és harc lényegileg hozzátartozik a keresztény élethez. Azt is megfigyelhetjük, hogy az apostol kezdettől fogva figyelmeztette híveit: a Krisztushoz való tartozás és a korábbi étellel való szakítás szükségszerűen félreértésekhez vezet, ellenállást fog kiváltani. A kereszt hozzátartozik a keresztény ember életéhez. A világ ugyanis a pusztulás rabja, és ellenáll Isten akaratának, akkor is, ha Isten mindenki számára az üdvösséget ajánlja fel. A világ zárt, Isten szeretete előtt nem nyílik meg, nem akar tudni küzdelmes utakról.

Pál ebben az ellenállásban, ahol Isten Lelkének működését valami állandóan akadályozza, a személyes ellenfél tevékenységét látja, a kísértőét, aki már Jézust is el akarta gáncsolni (vö.

Mt 4,3; 1 Kor 7,5; Gal 6,1; valamint 1 Pét 1,6). Mivel Pál tisztában van az ellenfél hatalmával, aggódik a kis közösségért, amely még nem szilárd a hitben. Mert csak az az igazi hit, amely kiállta már a megpróbáltatások és a kísértések próbáját.

6. Az apostol öröme, áldáskívánságai (3,6-13)

A Csel 18,5 szerint Timóteus jó hírt hozott a közösség helytállásáról Korintusba, ahová Pál az athéni sikertelen szereplés után továbbment (vö. Csel 17,15-18,1). Ez egy bizonyos idő elteltét jelzi a közösség alapítása, Pálnak Tesszalonikiból való távozása, Timóteus elküldése, és végül az öröndetes beszámolóknak az apostolhoz való megérkezése között. Ezen időszak megmutatta, hogy milyen lesz a közösség további sorsa. Mivel Pál ezen kulcsszerepet játszó közösség sorsát nagyon a szíven viselte, érthető az a megkönnyebbülés, amely a jó hírek hatására eltöltötte, megindította és megörvendeztette, s Isten iránti hálaadásra készítette. Figyelemre méltó az apostolnak ez a megjegyzése: „Újjáéledünk, ha kitarotok (a feltámadott) Krisztusban” (3,8). Az apostolnak nem a saját sikere a fontos, hanem Isten ügye. Ezért beszél (a Timóteus által hozott) „jó hír”-ről ugyanazzal a szóval, amellyel az evangélium hirdetését is jelöli (euangelion, euangelidzeszthai).

Ebben az összefüggésben Pál találó, rövid összefoglalását adja annak, hogy mi a keresztény élet lényege: a hit és a szeretet, azaz magunkat Isten szeretetére bízni, és erre a szeretetre Isten és emberek iránt szeretettel válaszolni. A Galata levélben Pál ugyanezt a gondolatot találóan így fogalmazza meg: „Krisztus Jézusban csak a hit számít, amely a szeretetben teljesedik ki” (Gal 5,6).

Mivel Pál legfőbb vágya, hogy az embereket megnyerje Istennek és Krisztusnak, számára az általa alapított közösségek keresztényei mind testvérek és nővérek, az ő bensőséges barátai. Ezért nagyon jól esik neki, hogy a tesszaloniki keresztények - jóllehet ő az oka a korábbi zsidó hitsorsosok és a pogány környezet részéről jövő támadásoknak - mégis szeretettel emlékeznek rá, és szívből kívánják, hogy ismét találkozhassanak vele. Az ő tettei alapján megértették, hogy számára az üdvösség a fontos, nem a személyes előnyök vagy egyéni szándékok. Ezért hálásak is neki minden fáradozásáért.

Ezeket olvasva Pál magatartása példaként szolgálhat arra, hogy a jó lelkipásztor vagy igehirdető hogyan viszonyuljon az Isten által rábízott emberekhez. Tágabb értelemben vonatkozik ez mindazokra, akik ma az egyházban vagy egy közösségben felelős hivatalt viselnek. A keresztény, aki méltó erre a névre, nem élhet anélkül, hogy ne azonosuljon közössége sorsával, sőt az egész egyházzal.

Pál tudatában van annak, hogy legyen ő bár maradéktalanul kész az Istentől kapott megbízás teljesítésére, végső soron Isten kegyelmétől függ, hogy egy közösség hogyan nő és érlelődik. Ezért „könyörög éjjel-nappal azért”, hogy Isten pótolja mindazt, ami a tesszaloniki keresztények hitéből „még hiányzik” (3,10). E kijelentés világossá teszi, hogy a keresztény közösség nem elégedhet meg azzal, ha az istentiszteleti és szociális élet rendezett keretek között folyik. A közösségi életnek olyannak kell lennie, hogy minden keresztény folyamatosan mélyüljön hitében és gyümölcsökben gazdagodjék. Minden lelkipásztornak, s mindenkinek, aki a vallási élet elmélyítésén fáradozik, időnként meg kell vizsgálnia, hogy a rábízottak „hitéből” mi hiányzik még, mi az, aminek még tisztulnia, mélyülnie kell. Ezt a felelősséget nem háríthatja senki az egyházmegye püspökére vagy más egyházi hivatalra. És ez természetesen magában foglalja az illető saját hitének tisztázását, elmélyítését is.

Az áldás, amellyel az apostol írásának első részét zárja (3,11-13), azt fogalmazza meg, hogy az apostol szerint mi a legfontosabb a közösség számára: elmélyülés a hitben, és növekedés a szeretetben, az egymás iránti szeretetben is, hogy minden keresztényben megszülessék a keresztény akarat és cselekvés szilárdsága. Hogy a keresztény ember élete által tisztelje Istent, ezzel érdemelje ki Isten elismerését az ítélet napján, amikor Krisztus

teljhatalommal bevégzi művét. Az apostol utal a Krisztust követő szentekre, ezzel jelzi, hogy a tesszaloniki keresztényeknek is ezek közé kell tartozniuk.

III. Utasítások a keresztény élettel kapcsolatban (4,1-5,22)

A 4,1-gyel kezdődik az apostoli írás buzdító része. Az apostol kitér a keresztény életvitel fontos területeire, és kifejti, hogy mit jelent a keresztények számára az élet megszentelése (ld. áldás a 3,12k-ben). Ezen belül elmondja, hogy mit jelent a megszentelődés a nemi élet területén, mindenekelőtt a házasságban (4,3b-8), a keresztények közösségi életében (4,9), valamint a mindennapi munka területén (4,11k).

A 4,13-18-ban a keresztény reményről beszél, tekintettel a halálra, az 5,1-11-ben pedig kitér „az Úr napja”-nak kérdésére.

Az 5,12-22 a közösségi élettel kapcsolatban ad eligazítást.

A levél buzdító részének főbb felosztása tehát a következő: tanácsok a mindennapi élettel kapcsolatban (4,3b-12), tanítás az élet és a világ végével kapcsolatban (4,12-5,11), és utasítások a közösségi életre vonatkozóan (5,12-22).

Az apostol kéri a híveket, hogy kövessék intelmeit és buzdításait. De azt is világosan kifejezi, hogy itt valójában arról van szó, hogy Jézus Krisztus tanítását, Isten akaratát komolyan kell venni (4,1-3a). Ezért vezeti be Pál ezt a részt a felhívással: „Kérünk titeket és intünk benneteket az Úr Jézus nevében!” A keresztény szabaddá lett ugyan, hogy igazságban, hűségben és szeretetben éljen, de ennek az életnek megvannak a maga, Isten által rendelt szabályai és előírásai. A keresztény ember élete folyamat: a kereszténynek teljessé kell tennie önmagát, hogy magára találjon és elnyerje az élet teljességét Istennél.

1. Felszólítás az élet megszentelésére (4,1-12)

Mivel az apostol azt akarja elérni, hogy a tesszaloniki keresztények egészen úgy éljenek, ahogyan Isten akarja, a buzdító rész kezdetén emlékezteti őket mindarra, amit ezzel kapcsolatban elmondott már nekik, amikor köztük volt. Olyan igazságokról és szabályokról fog beszélni, amelyekre felhívta már a figyelmüket, és amelyek szerint ő maga is élt közöttük. Kérve és intve igyekszik őket rábírni arra, hogy e szabályok szerint éljenek, és hivatkozik a Jézustól kapott megbízásra, amely alapján mindezt kéri tőlük. Ezzel kapcsolatban saját életvitelére is hivatkozik. Az ő élete a kötelező példa a keresztény életforma megvalósításához. A keresztény életre is érvényes, hogy az élet életből fakad, élőt élőnek kell éltetnie, hordoznia. Mindehhez figyelembe kell venni, hogy Pál életmódja az elmélkedés, az ima és a Szentlélek vezetésének hosszú éveit során alakult ki és tökéletesedett. Az ő élete is tanúsítja, hogy számára nem saját tekintélyének biztosítása a fontos, hanem Isten akaratának érvényre juttatása. A keresztény először mindig azt keresi, hogy mit akar Isten, mi tetszik neki. Azért teszi ezt, mert tudja, hogy Isten akarata ez: az emberi élet nyerje vissza ismét azt a formát, amely az ember lényegének és rendeltetésének megfelel. A megszentelt élet az emberi élet teljessége, Jézus kegyelmének erejében.

Pál elsőként az akkori pogány világ legfőbb megrontójával, a paráznasággal és a szexuális kilengésekkel foglalkozik. A kereszténynek alapvető kötelessége, hogy tartózkodjék a nemiség visszás formáitól. A házasságban ez azt jelenti, hogy az ember a saját feleségével, tiszteletteljes szeretetben valósítsa meg a testi közösséget, a nemi élet területén is előtérbe helyezve a házastárs emberi személy mivoltát. A 4. vers eredeti görög szövegében az „edény” [szkeuosz] szerepel, amit „asszony”-nyal vagy „feleség”-gel szokás fordítani, de „test”-et is jelenthet. Ez esetben a mondat az embernek a saját testére is vonatkozhat.

Az, hogy „a pogányok nem ismerik Istent”, inkább úgy értendő, hogy az ő akaratát nem ismerik: ez abban áll, hogy tanácsok, parancsok által rendet akar teremteni az emberi élet

minden területén, csak ezek megtartásával élheti az ember a Teremtő szándékának megfelelően az életét (vö. Kiv 20,14.17; MTörv 5,18.21; Lev 18; 20,11-21).

A paráznaságot és a kapzsiságot a zsidóság a pogányok fő bűnei közé sorolta. Ezt a véleményt veszi át Pál is (vö. 1 Kor 5,10k; 6,10; Gal 5,19-21; valamint Ef 5,5; 1 Tim 6,3-10). Ezért foglalkozik mindjárt a paráznaság után a bírvággal, főleg azzal, amikor ez a másik keresztény megrövidítésére irányul (4,6). Mivel azok számára, akik korábban pogányok voltak, és még mindig pogány környezetben élnek, e követelmények megvalósítása különösen nehéz (vö. 1 Kor 5,1-6,11), Pál még egyszer hangsúlyozza, hogy Isten az, aki ezt kéri az embertől. Ezen a téren nem lehet szó megalkuvásról (4,8). Az a keresztény, aki azt hiszi, hogy mindez meghaladja erőit, valójában nem veszi elég komolyan a Lélek ajándékát, amely elegendő erőt ad ehhez (vö. 1 Kor 6,11: „szentté lettetek... a mi Istenünk Lelke által”; ld. még 1 Kor 6,19).

A fiatal kereszténység - a zsidósághoz hasonlóan - határozottan elzárkózott az elől, hogy a szexuális élet vagy az anyagi javak terén engedjen az erkölcsileg romlott korszellemnek. Az apostol tanításának fontos üzenete van a mai keresztény számára is, amikor e két területen túlságosan hajlamosak vagyunk arra, hogy olyan engedményeket tegyünk, amelyek Isten akaratával nyilvánvalóan ellenkeznek. Ezért ma különösen érvényes az, amit az apostol külön hangsúlyoz: „Isten nem arra hívott bennünket, hogy tisztátalanul éljünk, hanem hogy szentek legyünk! Aki ezt elveti, Istent veti el”, és lebecsüli Lelkének szabadító erejét. Ezt a követelményt nem szabad tehát elkennünk. A megszentelt keresztény életre hívó apostoli szó ma éppoly feltétel nélkül érvényes, mint egykor.

Pál kiterjeszti a buzdítást arra is, hogy keresztény embertársainkhoz tisztelettel és szeretettel kell viszonyulnunk (4,9), és a segítségükre kell sietnünk, amikor bajban vannak vagy segítségre szorulnak. És ez vonatkozik minden keresztényre, nem csak saját közösségünk tagjaira. Azokra gondol Pál, akik átutaznak, és akik beköltöznek, újonnan csatlakoznak a közösséghez, de gondokkal küzdenek. Hangsúlyozottan sürgeti, hogy ennek a feladatnak jobban meg kell felelnünk. Ugyanakkor arra is figyelmeztet, hogy senki ne használja ki a testvérek gondoskodási kötelezettségét. Felelőtlen életmódjával se járassa le senki a közösség tekintélyét a nagy nyilvánosság előtt. Ez annyira fontos az apostol számára, hogy mindenkinek becsületbeli kötelességévé teszi a kötelességek teljesítését, a becsületes munkát, a tisztességes életet.

A pogányok szemében a munka a rabszolgák, az alárendeltek dolga. Ezért igen figyelemreméltó az a buzdítás, hogy mindenki sajátkezüleg dolgozzék, rendesen éljen és állja meg a helyét a mindennapi életben (vö. 1 Kor 4,12; 2 Tessz 3,6-12; Ef 4,28). Másodlagos, de nem elhanyagolható szempont ezeknél az intelmeknél saját jóhírnevünk megőrzése a társadalom színe előtt. Ettől függ ugyanis két fontos dolog: a gyanúsítgatások, rágalmak elkerülése és a hitelesítés lehetősége (vö. 1 Kor 5,12k; Kol 4,5; 1 Tim 3,7).

Ha a mai élet szempontjából nézzük az önmagunkkal és másokkal való törődés, valamint a szorgalmas munka kötelezettségét, akkor megértjük, hogy a keresztény ember lelkiismereti kötelessége dolgozni, hozzájárulni az adott társadalmi környezet javításához, és gondoskodni a szegényekről, szükségét szenvedőkről.

2. A keresztények reménysége (4,13-18)

A 4,13-tól Pál egy olyan fontos kérdésre ad választ, amelyet rövid otléte alatt nem tudott kielégítően tisztázni: Mi lesz a sorsa azoknak a keresztényeknek, akik Krisztus második eljövetele előtt meghalnak? Az apostol először itt is tanít, majd a tanításhoz buzdítást fűz. Ez a mondat: „Nem akarunk titeket az elhunytak kérdésében tudatlanságban hagyni” feltételezi, hogy a közösség Timóteus által kérdést intézett az apostolhoz, mert a tesszaloniki keresztények néhány haláleset kapcsán nyugtalankodni kezdtek, és tanácstalanság lett úrrá

rajtuk. Mivel itt valójában a halállal kapcsolatos helyes keresztény magatartásról van szó, méltán illeszkedik be ez a gondolat a levél buzdító részébe. A válasz lényege (4,14) arra a hitvallásra támaszkodik, hogy Jézus Krisztus meghalt és feltámadt, hogy üdvözítse az embereket, akik a bűn miatt ki vannak szolgáltatva a halálnak (vö. 1 Kor 15,3k; Róm 4,25). Isten akarata, amellyel feltámasztotta Krisztust, arra irányul, hogy „vele együtt az elhunytakat is elvezesse a dicsőségre”, mégpedig minden egyes embert, hiszen Krisztus az új Ádám (vö. Róm 5,12-21; valamint 1 Kor 15,20-22). Ez az alapvető hitigazság kiegészül az Úr szavával, amelyet Pál a következő formában tolmácsol: „Mi, akik élünk, akik megmaradunk Krisztus eljöveteleig, nem előzzük meg az elhunytakat” (4,15). Jézusnak ilyen kijelentését nem őrizték meg az evangéliumok. Származhat azonban őskeresztény hagyományból, amelyet Pál felhasznált, vagy valamelyik keresztény próféta ill. apostol kijelentéséről is szó lehet, aki ezt a kinyilatkoztatást kapta az Úrtól. Rokon ezzel a „jézusi szó”-val az 1 Kor 15,52k: „Íme titkok közlök veletek: Nem halunk meg mindnyájan, de mindnyájan elváltozunk, hirtelen, egy szempillantás alatt, a végső harsonaszóra. Amikor az megszólal, a halottak feltámadnak a romlatlanságra, mi pedig elváltozunk.” Az a változat, ahogyan Pál az 1 Tessz 4,15-ben közli ezt a jézusi szót, feltételezi, hogy ő maga és a tesszaloniki keresztények többsége Jézus eljövetelekor még életben lesznek. Nyilvánvaló, hogy az első keresztény nemzedéknek nem volt Jézustól származó, világos ismerete a parúzia (= Jézus második eljövetele) idejéről (vö. Mk 13,32; valamint Mk 13,35; Mt 24,43; Lk 12,39k; 1 Tessz 5,2).

Az Úr eljövételét, amikor Krisztus dicsősége teljessé válik, Pál olyan képekkel írja le, amelyeket a zsidó hitvilágból vett: jelek mutatják érkezését, a Feltámadott alászáll az égből, a Krisztusban elhunytak feltámadnak, és elragadtatnak Krisztushoz és angyalaihoz, együtt a még életben lévőkkel. A keresztények, akik a Feltámadottal életközösségben vannak, megmenekülnek a világpusztulástól és az ítélettől. A híveket elragadja az Úr, hogy örökre a Feltámadottal és az Atyával legyenek. Ezt az eljövendő, szenvedéstől mentes, boldog együttléteket azonban nem írja le részletesebben.

Az elragadtatás az 1 Kor 15,20-55 szerint feltételezi a test átalakulását Krisztus testéhez hasonlóan, egyben az élet új formáját másfajta térben és időben (vö. még 2 Kor 5,1-10; Fil 3,20-34). Ekkor valósul meg teljes mértékben az, ami már ebben a világban elkezdődött a hívő döntés és a keresztség felvétele által (vö. Gal 3,26-29; Róm 6,1-11).

Ezért buzdítja Pál a tesszaloniki keresztényeket, hogy az elhunytak miatt ne szomorkodjanak, „mint a többiek, akiknek nincsen reményük” (4,13); inkább örvendezzenek ebben a reményben, mely a hitben gyökerezik.

A keresztény számára a halál nem veszteség, hanem nyereség (ld. Fil 1,21). Ez a remény szabaddá tesz arra, hogy felelősen alakítsuk életünket. Megvéd attól, hogy menekülnünk kelljen a világtól, és megőriz mind az élvezetek hajszolásától, mind pedig az ideges kapkodástól.

A keresztények feltámadás-reménye

Jézus idejében a zsidóság nem volt egységes abban a kérdésben, hogy Isten népének igaz tagjai, a „jámborok” feltámadnak-e. A konzervatív szadduceusok, azaz a legelőkelőbb zsidó papi családok tagjai, akiknek sorából a főpapok is kikerültek, elutasították azt az újabb keletű, a makkabeusok korától (Kr. e. 175-től) ébredő hitet, hogy a vértanúk és az igazak tovább élnek haláluk után (vö. Mk 12,28-37; Csel 23,8; 1 Kor 15,12k). Ragaszkodtak az ősi zsidó hithez, mely szerint a halál után kivétel nélkül minden ember az alvilágba, Hádészba, Seólba kerül, és örökre ott marad ebben az árnyék-létben. A farizeusok viszont azt a felfogást képviselték, hogy már a halál pillanatában is lejátszódik egy külön ítélet. Ezután a gonoszok az alvilágnak egyik, gyötrelmekkel teli helyére kerülnek, míg az igazak ugyancsak az alvilágba, de egy kellemes, örömteli helyre. Ezt a felfogást tartotta szem előtt Jézus is, amint

az a szegény Lázár és a dúsgazdag történetéből kitűnik (ld. Lk 16,19-31). Az idők végén pedig általános ítéletre kerül sor. Ezután az igazak és a jók megváltozott testtel Isten országába ill. az égbe jutnak, az újjáteremtett világba; a gonoszokat viszont a pokolra vetik, amely gyötrelmekkel teli, Istentől távoli hely. Hogy Jézus is így gondolkodott minderről, az jól látható a farizeusokkal folytatott vitájából (Mk 12,18-27), valamint az utolsó ítéletről adott tanításából (Mt 25,31-46; vö. még: Mt 13,24-30.36-43).

Az ősegyház átvette ezeket a gondolatokat és továbbfejlesztette; leginkább János Jelenéseinek könyvében figyelhetjük ezt meg (vö. Jel 20,1-15).

Pál már korábban is, mint farizeus, azt a nézetet képviselte, hogy a személyes élet folytatódik a halál után. Mindenki feltámad, és az igazak tovább élnek az újjáteremtett világban (vö. Csel 23,6-10). Amikor Damaszkusz előtt megjelent neki a feltámadott Jézus Krisztus, benső bizonyossággá vált számára a keresztényeknek a halál után Krisztussal való továbbélése. Pál felfogása szerint a keresztény ember nemcsak eljut Krisztushoz a halál után, hanem - legkésőbb az utolsó ítéletkor - átváltozik, és mint Krisztus, új testben él tovább (vö. 1 Kor 15,12-54). Úgy látszik, az egyéni halál és az egyetemes feltámadás közötti időszakot átmeneti időszaknak tekinti, amikor a hitben elhunyt keresztény már a Feltámadottal van, de nincs még megdicsőült teste (vö. 2 Kor 5,1-10; Fil 1,21-23; 3,20k). Mivel Pál Krisztusnak hatalommal való eljövételét, ezzel együtt a holtak feltámadását közeli időpontban várja (vö. az 1 Tessz 4,17; Fil 4,4 mellett az 1 Kor 7,29-31-et), nem nagyon foglalkozik az egyéni halál és a feltámadás közötti, átmeneti időszakokkal. Elég neki, hogy tudja: a Krisztussal való közösség, amely a keresztséggel elkezdődött, nem szakad meg a halállal, hanem éppen a halálon keresztül jut el a teljességre. Ez a hívő bizonyosság Pál számára nagy ösztönző erőt jelentett, hogy kitartóan, reménnyel telve, a jövőre örömmel gondolva szolgáljon, éljen, szenvedjen és fogadja a halált: „Számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség” (Fil 1,20k; vö. 2,17; 3,10-21; 4,4-7).

Arról, ahogyan Pál leírja a keresztényeknek a Feltámadotthoz való csatlakozását a 4,16k versekben, meg kell még jegyeznünk, hogy Pál itt az ókori világképet tartja szem előtt, ahol az „ég” mint egy többrétegű búra borul a földtányér fölé. Ezen búra fölött található a „teológiai ég”, ahol Isten, az angyalok, valamint az ószövetségi és keresztény igazak [szentek, a Ford.] lakoznak (vö. az ég és föld leírását János Jelenéseiben, főleg a Jel 4,1-5,14; 10; 12,1-17; 19,11-21; 20,11-21,4). A holtak viszont az ún. alvilágban vannak, amely egy hatalmas üreg; itt a jámborok és a jók el vannak választva a gonoszoktól (vö. Lk 16,23-26). Amikor az utolsó napon a holtakat és a még életben lévő keresztényeket a világból és az alvilágból kiemelik, ez egyben az első teremtés összeomlásából való kimentésüket is jelenti.

Az apostol tanítását ebből a világkép-függő ábrázolásból kell kihámozni. Így megértjük, amit Pál írásának ez a része mond a mai keresztényeknek: Krisztus, az Úr, „ismeri övéit”, és gondja van arra, hogy senki és semmi ne szakítsa el őket az ő szeretetétől és a vele való életközösségtől. Azokat, akik a hit és a keresztség által hozzá tartoznak, minden katasztrófában, szorongatásban csodálatos módon megőrzi és megvédi, és megadja nekik, hogy részt kapjanak az ő isteni életéből. Ez nagyon fontos, bátorító üzenet a mi korunkban, amikor a félelmetes világmegsemmisítő fegyverek árnyékában élünk. A Feltámadottnak a szeretete és gondviselése hatalmasabb minden gyilkos fegyvernél, amelyet ember kiagyalhat és pusztító útjára engedhet.

3. Fel kell készülni az Úr napjára (5,1-11)

A tesszaloniki keresztények egy további kérdéséből kiindulva Pál kifejti, hogy mi a helyes magatartás Jézus Krisztusnak „az Úr napján” való eljövetele előtt (5,1). Az Úr napja kifejezés az Ószövetségből származik, és ott a végső ítélet napját jelöli, amikor Isten, mielőtt

megkezdődne az üdvösség ígért, végleges korszaka, előbb ítéletet tart minden ember és nemzet fölött. Minden gonoszt félreállít, és megvalósítja kizárólagos uralmát a világ felett. Az Újszövetség azt a napot nevezi Úr napjának, amikor Isten a feltámadott Úr Jézus Krisztus közreműködésével minden embert, holtat és élőket egyetemesen megítél (vö. Mt 25,31-46; 26,64; Jn 5,22k). Ezért mondja Pál ezt az ítéletet „az Úr Jézus napjának” (1 Kor 1,8; 2 Kor 1,14), az „Úr napjának” (1 Kor 5,5) vagy „Jézus Krisztus napjának” (Fil 1,6) ill. „Krisztus napjának” (Fil 1,10; 2,16).

Pál felhasznál itt egy „jézusi szó”-t, ti. hogy ez a nap úgy jön el, mint éjjel a tolvaj (Mt 24,43k; Lk 12,39k; vö. Jel 3,3; 16,15; 2 Pét 3,10), és ezzel arra utal, hogy az időpontot nem lehet meghatározni. Éppen ellenkezőleg: Krisztus hirtelen és váratlan eljövetele válságba fogja sodorni a világot. Mivel azonban a keresztények tudnak erről és az Úrral már most élet- és sorsközösségben vannak, erre a pillanatra készülve élhetnek. Mivel ők a fény, vagyis az isteni igazság és élet fiai (vö. Mt 5,14; Lk 8,16), úgy kell élniük, hogy Krisztus érkezése számukra ne az ítéletet, hanem az örök életet hozza meg. Erre buzdít Pál az 5,6-8 különféle képeivel: ébernek lenni, józannak lenni, az élet küzdelmeiben a fény fegyvereit használni, azaz a hitet, reményt és a szeretetet (vö. ezzel 1,3; a virrasztás képéhez vö. Róm 13,11; a hitbeli küzdelem fegyvereinek motívumához vö. Iz 59,17: „az igazság páncélja, az üdvösség sisakja”; Bölcs 5,18k; Ef 6,14-17; az egész gondolatmenethez vö. Lk 21,34-36). A végső katasztrófa szenvedései által születik meg a végleges teremtés rendje (vö. Róm 8,22; Mk 13,8).

Ezen a ponton Pál biztosítja a híveket, hogy Isten Jézus Krisztus által megmenti és tökéletessé teszi őket. Hiszen Isten Fia éppen ezért halt meg és ezért támadt fel (5,9k). A keresztények tehát teljes bizalommal tekinthetnek az Úr napjára. E kijelentések fényében nyilvánvaló, hogy a 4,10-ben szereplő „akár ébren vagyunk, akár alszunk” kifejezést átvitt értelemben kell venni, vagyis ezt jelenti: akár élünk még, akár meghaltunk már, amikor Krisztus eljön.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy ha a hívek élő hittel az Istennél rájuk váró, Krisztus feltámadása által lehetővé vált jövőjükre készülnek Istennél, ez nem jelenti azt, hogy feladataiktól elidegenednének ebben a világban; inkább növekszik a világ iránti felelősségük. Hitük azonban megvigasztalja és megerősíti őket, hogy a világban kétségbe ne essenek, mert tudják, hogy Isten Krisztus által minden embert meg akar menteni. Csak így tudja a keresztény helyesen szeretni ezt a világot, miközben fölötte is áll annak.

Csak az képes lelkiismeretesen helytállni evilági szolgálatában, aki hisz a világ végső, pozitív jövőjében. Aki hisz Istennek a jövőre vonatkozó ígéreteiben, csak az képes elkerülni, hogy áldozatul essék a világnak, vagy hogy menekülnie kelljen e világból. A hit üdvözítő akarataiban, az ő szeretete és hűsége teszi képessé az embert arra, hogy felelősségének teljes tudatában, tette készen és reménnyel telve éljen ebben a világban.

A parúzia időpontja

Jézus második eljövetelét görög eredetű szóval parúziának nevezzük (parúzia = megérkezés, jelenlét). - Pál az 5,1k-ben megállapítja, hogy a tesszaloniki keresztények a parúziával kapcsolatban „az idöket és korszakokat” [UKB: idő és óra] pontosan ismerik. Ugyanezt a fordulatot megtaláljuk az Újszövetségben máshol is, pl. a Csel 1,7-ben, ahol a tanítványok „Izrael országának” helyreállításáról kérdezik a Feltámadottat. Jézus ezt válaszolja: „Nem tartozik rátok, hogy ismerjétek az idöket és a korszakokat. Ezeket az Atya szabta meg a saját tetszése szerint.” A tanítványoknak ehelyett az a feladata, hogy hirdessék az evangéliumot Izraelben és az egész világon (Csel 1,8). A két azonos fordulat jelzi, hogy az apostoli kor egyházában kezdettől fogva élt a kérdés, mennyi idő telik még el, amíg Jézus Krisztus dicsőségben és hatalomban visszatér, és milyen fontos eseményeknek kell addig

még bekövetkezniük. A válasz, amelyet Lukácsnál ad a Feltámadott az apostolok kérdésére, hogy mikor történik meg Isten uralmának megvalósulása, azt mutatja, hogy ezen esemény idejének meghatározása és a régi világrend további létének időtartama egyedül Istentől függ, neki van fenntartva. Ezt fejezi ki Jézus szava a Mk 13,32-ben is: „Azt a napot pedig és azt az órát nem ismeri senki. Nem ismerik az ég angyalai, de még a Fiú sem, csak az Atya.” A Mk 13,32-ből és a Csel 1,7-ből tehát egyértelmű, hogy Jézus Krisztus nem adott közelebbi felvilágosítást a parúzia idejéről.

Az apostoli kor egyháza mégis meg volt győződve arról, hogy Jézus hamarosan, még a feltámadás utáni első nemzedék idejében visszajön és megvalósítja uralmát. Ebbe az irányba mutat több jézusi szó, pl. a Mt 10,23-ban: „Nem járjátok végig Izrael városait, amíg az Emberfia el nem jön”; Mt 16,28: „Az itt állók közül némelyek nem halnak meg, amíg meg nem látják az Emberfiát, amint eljön országában” (vö. Mk 9,1: „A jelenlevők közül lesznek, akik nem halnak meg, míg meg nem látják Isten (teljes) hatalommal bíró országának eljövételét”); Mk 13,30: „Bizony, mondom nektek: Nem múlik el ez a nemzedék, amíg mindez be nem teljesedik” (vö. Mt 16,28; Lk 9,27). Ezért számoltak az első keresztyének azzal, hogy Krisztus teljhatalommal való visszatérése még az első nemzedék idejében bekövetkezik. Pál is így gondolta: meg volt győződve arról, hogy ő és az általa alapított keresztyén közösségek tagjainak többsége még életben lesz a parúzia napján (ld. 1 Tessz 4,15-17; 1 Kor 7,29-31; 15,51k; Fil 4,5; Róm 13,11: „Itt az óra, hogy fölébredjünk az álomból. Üdvösségünk közelebb van, mint amikor hívők lettünk. Múlóban az éjszaka, a nappal pedig közel”).

Emellett úgy gondolták, hogy a hitetlen Jeruzsálem feletti ítélet, a szent város teljes pusztulása az üdvtörténet végső szakaszának döntő eseménye lesz. Ezután nem lehet már hátra sok idő: „Kő kövön nem marad, mindent lerombolnak...” (Mk 13,2.14-20; Mt 24,2.15-22; Lk 19,41-44; 21,5k.20-24a; vö. 1 Tessz 2,16: „Akadályoznak bennünket, hogy a pogányoknak ne hirdessük az evangéliumot az üdvösségükre. Így egyszer s mindenkorra betelik bűneik mértéke [vö. Ter 15,16; Dán 8,23], s már rajtuk is az Isten haragja, végérvényesen”).

Márk és Máté evangélista feltételezi, hogy a Templom és Jeruzsálem városának pusztulása után hamarosan bekövetkezik a világ végső, kozmikus összeomlása (ld. Mk 13,24: „... azokban a napokban”; Mt 24,29: „Mindjárt e gyötrelmes napok után”). Csak Lukács számol a parúzia előtt egy hosszabb közbeeső idővel, mert amikor ő ír, bizonyos idő eltelt már Jeruzsálem eleste után. Ez a pogánymisszió korszaka (ld. Lk 21,24; Csel 1,6-8). Mégis, mind Márk, mind Máté, mind pedig Pál tudja, hogy a világ vége előtt „minden népnek hirdetni kell az evangéliumot” (Mk 13,10; Mt 24,14; Róm 10,5-15; 11,25k). Úgy látszik azonban, hogy mindkét említett evangélista és Pál is biztos volt benne, hogy ezt be fogják fejezni egy, legfeljebb két nemzedék életében.

Leszögezhetjük tehát: Jézus nem adta meg a parúzia pontos időpontját, és az azt megelőző időszakokról sem adott konkrét felvilágosítást. De az is nyilvánvaló, hogy Jézus kifejezte tanítványainak: a parúzia bekövetkezhet az ő feltámadása után rövidesen is, ezért ébereknek kell lenniük. Ezt mutatják az olyan kijelentések, mint a Mk 13,33-37: „Vigyázzatok, legyetek éberek, mert nem tudjátok, mikor jön el az idő... Nem tudjátok, mikor érkezik meg a ház ura: lehet, hogy este, lehet, hogy éjfélkor vagy kakasszóra, vagy reggel” (vö. Mt 24,37-42.45-51; vö. Lk 12,42-46: „Ha a szolga [akit ura a ház fölé rendelt] azt gondolja: »Uram csak sokára tér vissza!« ... akkor ennek a szolgának az ura olyan napon érkezik meg, ... és olyan órában, amikor a szolga nem várja”).

Az eljövétel közelségét feltételező kijelentések közé tartoznak Jézusnak azon utalásai is, amelyek érkezésének váratlanságát, kiszámíthatatlanságát sejtetik, mint pl. a tolvaj-hasonlat a Mt 24,43k-ban (ld. Lk 12,39k); 1 Tessz 5,2; vö. 2 Pét 3,10: „Mint a tolvaj, úgy jön el az Úr napja”; az utalás a vízözön korának nemzedékére, Mt 24,37-42 (ld. Lk 17,26-28) és minden

számítgatás lehetetlensége, Lk 17,20: „Az Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: Nézzétek, itt van, vagy amott.” Ezt a szempontot emeli ki Pál az 1 Tessz 5,2-ben, és kiegészíti: „Amikor azt mondogatják: »Béke és biztonság!«, akkor éri őket hirtelen a pusztulás...” (1 Tessz 5,3; vö. Mt 24,37k; Lk 17,26k)

Pál tehát Krisztus eljövételével kapcsolatban viszonylag közeli időponttal számol, ezért - Jézushoz hasonlóan - készenlétre szólít fel, de arra is buzdít, hogy kötelességeinket lelkiismeretesen teljesítsük (vö. 3,11), és ő maga is lelkesen és kitartóan végzi missziós munkáját a pogányok között. A parúzia közelségének gondolata lendületet ad tevékenységének, sürgeti őt, és erőinek összpontosítására ösztönzi, de nála mindez nyugalommal, bizalommal, és Isten tervei iránti nyitottsággal párosul.

4. Utasítások a közösségi élettel kapcsolatban (5,12-22)

Az apostol végül tanácsokkal látja el a közösséget, hogy hogyan tegyék gyümölcsözővé az életüket, és együttlétüket a közösségben. Megszólítja a közösségnek minden felnőtt tagját, az asszonyokat is, hiszen Pál a „testvérek” megszólításba mindig beleérti az asszonyokat is (vö. Fil 1,12 és 4,1-3; Gal 3,15 és 3,26-29; Róm 16,1-20). Először arra kéri a közösség tagjait, hogy fogadják el és támogassák azokat, „akik körükben fáradnak, vezetnek és intenek az Úrban” (5,12). A három cselekvés egy bizonyos szerepkört jelez, olyan emberekre vonatkozik, akik felelősséggel vállalták, hogy gondját viselik a közösségnek - mégpedig az Úrra való tekintettel. Nem hivatalviselőkről van még itt szó, a kifejezés későbbi értelmében. Nem Pál jelölte ki őket, és nem is a közösség megbízása alapján tevékenykednek. Valószínűleg ők maguk ismerték fel kötelességüket, és érezték az Úr hívását, hogy szolgálják a közösséget. Tehát az ún. karizmatikus hivatásokról van szó, ezt támasztja alá az 1 Kor 16,15k-val való összehasonlítás. Ott is olyan emberekről van szó, „akik fáradnak” a közösségért, és magukat - több társukkal együtt - a közösség szolgálatának szentelték. A „fáradni” igét [kopiaó] egyébként Pál általánosabb értelemben is használja (vö. 1 Kor 15,10.58; Gal 4,11; Fil 2,16; Róm 16,6.12). Pál jóváhagyja ezt a kezdeményezést, sőt tekintélyével kifejezetten támogatja. Így ez a szerepkör bizonyos mértékig hivatalossá válik. De a közösség iránti legfőbb felelősség továbbra is az apostol vállain nyugszik, amint ezt írásában világosan kifejezésre is juttatja.

A közösségben az említett felelősök a következő szolgálatokat végzik: gondoskodnak a közösség életéről, az istentiszteletről, a betegekről és a szegényekről, intik és buzdítják a közösséget, mindenekelőtt pedig bátorítanak és ösztönöznek minden egyes keresztényt, hogy mindenki Jézus és az apostol útmutatása szerint éljen (vö. 1 Kor 12,28k; 16,16; Róm 12,6-8; 1 Kor 4,14).

Túl azonban e felelősök tevékenységén, amely a közösség javát szolgálja, minden egyes keresztény meghívást kapott arra, hogy hozzájáruljon a közösség egységének és békéjének biztosításához. Főleg azokkal kell törődni, akik még nem találtak rá a rendezett, kötelességtudó, felelősségteljes keresztény életre, és azokra, akik félelmeik miatt nem merik még következetesen élni a keresztények életét, vagy pedig, főleg ha a zsidóságból érkeztek, még kötődnek a zsidó előírásokhoz és tilalmakhoz, és nem jutottak el a keresztény szabadságra. (A „gyöngék” esetében azokról a zsidókeresztényekről van szó, akik aggályosan betartják még a zsidó tisztasági előírásokat, vö. 1 Kor 8; Róm 14,1-23). Mindezekkel türelmesen és bölcsen kell bánni. A legfontosabb az, hogy a bánásmód szeretetteljes és bátorító legyen, és hogy senki se viselkedjék önző módon keresztény hittestvéreivel szemben.

Ez a szeretetteljes és bátorító bánásmód ma is alapvető jelentőségű a keresztény közösségek életében.

Az eddigieket rövid, találó buzdítások követik, amelyek a keresztény élet vezérfonalai lehetnek; érezhető, hogy ezeket Pál a keresztények előtt a szóbeli tanítás során is hangsúlyozni szokta (5,16-22). Elsőként (5,16-18) hármass feladatot említ a keresztények egyéni lelki életével kapcsolatban: a Feltámadottal való egység örömeiben élni; szüntelen imádkozni és az ima erejében cselekedni; mindenért hálát adni és mindenben felismerni Isten cselekvő jelenlétét. Az olyan keresztény számára, akiben Isten Lelke él, az élet örömteli vállalkozás, mert érzi, hogy Isten szeretete hordozza és vezeti (az öröm a keresztény élet alapvető vonása, vö. Róm 14,17; Gal 5,22k).

A keresztény életformának e három alapvető vonása ma is érvényes mérce, ezek fényében a keresztény lemérheti, hogy hol is tart ő a kereszténységben.

Mindezt az 5,19-22-ben újabb három gondolat, a közösségi lelkiség alapelemei követik. Elsőként azt hangsúlyozza, hogy a Lélek ajándékait, az ún. karizmákat nem szabad elnyomni. Hogy ez mit jelent, megtudjuk az 1 Kor 12-14-ből, a Gal 5,22k-ből és a Róm 12,3-8-ből. A karizma szó a görög kharis, kegyelem szóból származik. Olyan képességet jelöl, amelyet valaki Isten szabad, ajándékozó kegyelméből nyer el, hogy szolgálja vele a közösséget vagy valamely meghatározott embercsoportot. A megadott helyeken Pál elsősorban olyan karizmákról beszél, amelyek a hitet gyarapítják: tanítás, prófétálás, prédikáció; majd pedig azokról, amelyek a közösség javát szolgálják; ezt követően azokról, amelyek a caritas, a keresztény szeretet szolgálatában vannak: buzdítás, vigasztalás, betegek, szegények gondozása; végül pedig azokról, amelyek az ima és lelkiélet segítői: glosszológia, azaz „nyelveken imádkozni”, és „nyelveken szólni”, azaz Istent dicsőíteni érthetetlen hangritmussal. Ezek egyikével kiemelten foglalkozik: az istentiszteleten vagy más közösségi összejövetelen való prófétálással. Erről legrészletesebben az 1 Kor 14 beszél. Nem más ez, mint buzdítás, lelkiismeretvizsgálat, ígéret vagy útmutatás egy közösség, egy csoport vagy egyes személyek számára, amelyet Isten adományaként egyes keresztények közvetítenek. Ez a prófétai szó volt az, amellyel - Lelke által - az Úr közvetlenül megszólította és éltette az egyes keresztény közösségeket, felébresztette lelkiismeretüket, és a közösséget kegyelmi életre, a hit buzgó terjesztésére ösztönözte. Pál mindenesetre hozzáteszi ehhez azt a felhívást, hogy a prófétai beszédet meg kell tudni ítélni, vagyis a közösségnek meg kell az ilyen megnyilatkozásokat vizsgálnia, nem szabad azt kritikátlanul elfogadnia: „Vizsgáljatok meg mindent, s a jót tartsátok meg!” Meggyőződése ugyanis, hogy a Szentlélek az adományok mellé minden közösségnek megadja a józan ítélőképességet is, hogy felismerjék, mi szolgálja a közösség épülését és az igazi keresztény életet (vö. 1 Kor 14k; Róm 12,3.6). Végül buzdít az apostol, hogy mindent, ami rossz, következetesen kerüljünk.

Ha mindezeket az apostoli intelmeket összességükben szemléljük, feltűnik az a pozitív, bizakodó hangnem, amely áthatja őket. A kereszténység a Szentlélek vezetése alatt, Jézus Krisztus példája nyomán a pozitív életfelfogásnak olyan mozgalmát indította útjára a világban, amely ma is él és hatékony. Valójában a Jónak a forradalmáról beszélhetünk, amelynek kezdetei Jézusra, gyökerei és dinamizmusa Isten szeretetére és Lelkére vezethetők vissza. Aki hatása alá kerül, a jóban kreatívvá válik, és hozzájárul ahhoz, hogy Isten uralma teret nyerjen ebben a világban.

IV. A levél befejezése: Áldás és köszöntés (5,23-28)

A tanító rész befejezéséhez (3,11-13) hasonlóan Pál a levél egészét is az áldás szavaival zárja. Ez az áldás feltételezi és szem előtt tartja azt, hogy a levelet fel fogják olvasni az istentiszteleten. Ezzel az áldással fejeződik majd be a levél felolvasása, a közösség igeliturgiájának tanító része. Pál nyilvánvalóan egy már létező áldásforma szövegét használja fel a befejezésben. Ez azért valószínű, mert az áldás a szellem-lélek-test [görög: pneuma-psükhé-szóma] megkülönböztetést alapul véve három részre tagolódik. Az ember valójának

ez a hármasság sehol máshol nem tükröződik az apostol áldásaiban. Ezen áldás szándéka az, hogy Isten kegyelme minden keresztényt hasson át, létének minden síkján, hogy Isten lelkétől áthatva megtisztuljon és megszentelődjék a szolgálatra Isten előtt, az emberek körében. Az egész embernek, az ember minden adottságának és képességének át kell alakulnia és úgy kell elrendeződnie, hogy Isten akarata egészen áthathassa és irányíthassa. A kereszténynek testi és pszichikai mivoltában is meg kell dicsőítenie Istent. Így kerülheti el Isten [elmarasztaló] ítéletét, amikor az Úr eljön, és így juthat el az Istennel való életközösségre. Isten akarata az, hogy elvezesse az embert erre a beteljesedésre.

Végül az apostol kéri a közösséget, imádkozzanak korintusi munkájának eredményességéért. A tesszaloniki közösségnek is hordoznia kell az ő tevékenységét, együtt kell az apostollal működnie az evangélium terjesztésében.

A testvéri csók az istentisztelet része volt. Szemléletesen kifejezte a Lélekben és szeretetben fennálló, családi összetartozást (vö. Róm 16,16). - Az a kérés, hogy a levelet minden testvér előtt fel kell olvasni, feltételezi, hogy a közösség vagy különböző házakban jön össze istentiszteletre, vagy azt, hogy a közösségnek nem minden tagja tudott rendszeresen résztvenni az istentiszteleteken. Olyanok is lehettek közöttük, akik nem helyben laktak. Az apostol azt akarja, hogy mindannyiukat ugyanaz a szándék és akarat vezesse.

Az 5,25-27 buzdításait lezáró áldás a páli közösségek istentiszteleti gyakorlatából származik. Az apostol szinte minden írását ezzel az áldással zárja (2 Tessz 3,18; 1 Kor 16,23; Gal 6,18; Fil 4,23; vö. Róm 16,24; ld. még Zsid 13,25; Jel 22,21). Feltételezhetjük tehát, hogy a páli közösségekben mindig ezzel az áldással fejezték be az istentiszteleteket. Azt sajnos nem tudjuk, hogy az áldást milyen taglejtés követte. Az áldás lényege az a kívánság, hogy kegyelme által az Úr Jézus Krisztus tegye gyümölcsözővé az apostol szavait a hívek lelkében. Segítse őket, hogy a tesszaloniki közösség Isten akarata szerint éljen. Az áldás ugyanakkor tudatosította a közösség tagjaiban azt is, hogy az Úr mellettük áll, maga vezeti a közösséget. Az örök célhoz is el fogja vezetni őket.

Krisztus ezen áldásának köszönhető, hogy a tesszaloniki keresztény egyház - az évszázados iszlám elnyomás dacára is - mind a mai napig fennmaradt.

Vezessen el Krisztus kegyelme minden keresztényt az egységre, Titokzatos Testének egyetlen egyházában!

A második Tesszaloniki levél

Első rész: Bevezetés

1. A levél sajátosságai

Az 1,1 szerint ezt a levelet az első Tesszaloniki levélhez hasonlóan „Pál, Szilvánusz és Timóteusz” küldte „Isten tesszaloniki egyházának”. A címzés megfogalmazása itt is szinte teljesen ugyanaz, mint az első levélben. Ha pedig ezt az írást gondosan összevetjük az első levéllel, akkor azonnal szembetűnnek a két levél között fennálló nyelvi és stílusbeli egyezések és összefüggések (eltekintve a 2,2-12-től). Az a benyomásunk, hogy a második írás az első levélnek azon gondolatait fejt ki, amelyek Krisztus eljövételének, az Úr napjának időpontjával kapcsolatosak, és amelyek az Úr napjához való helyes hozzáállásra vonatkoznak (vö. 1,7; 2,1-12; 3,6-12 és 1 Tessz 4,13-17; 5,1-11; 4,11k; 5,14). A második Tesszaloniki levél részletes tanítást ad a parúzia idejéről, a megelőző eseményekről, valamint arról, hogy hogyan kell helyesen élni a jelenben, a jövő közelgő eseményeinek fényében. Az írás határozottan állást foglal a végidővel kapcsolatos spekulációk, a munka elhanyagolása, a vallási fontoskodás és a semmittevés ellen, amikor minden mást elhomályosít a meggyőződés, hogy Krisztus eljövetele a küszöbön áll. Ez a felfogás a végidővárás következtében felzaklatott keresztények körében születhetett meg, akik Pál apostol bizonyos írására vagy valamelyik keresztény próféta kijelentéseire hivatkozva azt állították, hogy „az Úr napja már elérkezett” (2,2). Ennek hatására a közösség élete válságba került (vö. 2,1-3; 3,6-12). A levél ezt a válságot akarja megoldani, és a közösséget a józanság, a rend és a nyugalom útjára visszavezetni.

A két levél között megfigyelhető szoros nyelvi és gondolati rokonság alapján a bibliatudomány a legutóbbi időkig azt az álláspontot képviselte, hogy a második írás röviddel az első után keletkezett, amikor vagy az előző levél, vagy pedig keresztény prófétai kijelentések nyomán egyes keresztényekben megszületett az a félreértés, hogy az Úr napja már elkezdődött. A bibliakutatók egy része azonban újabban hajlik annak feltételezésére, hogy a második levelet csak Pál apostol halála után írták, mégpedig Pál egyik tanítványa, aki a megírás során szándékosan támaszkodott az első levélre, hogy megoldja a páli missziós terület egyik bontakozó válságát, amely a keresztény próféták vagy hamis páli levelek kijelentései következtében alakult ki (vö. 2,2). A bibliatudomány még vitatja ezt a kérdést. A páli szerzőség ellen szóló érveknek van bizonyos súlya, de nem olyan meggyőzőek, hogy ne lenne többé tartható a hagyományos álláspont.

Mivel az apostoli kor egyháza a 2. Tesszaloniki levelet is sugalmazottnak ismerte el, vizsgálataink célja csak az lehet, hogy magát a levelet helyesen értelmezzük. Ennek során - miként az első levélnél is - törekedni fogunk arra, hogy a többi páli levélnek minden olyan helyét figyelembe vegyük, amely a jelen levél szövegének jobb megértését elősegítheti. Ugyanez érvényes az Ó- és Újszövetségben található, rokon gondolatokra is.

2. A levél felépítése és üzenete

A levél jól és egyértelműen tagolható: a címzés és áldás (1,1k; 1,3k) után az apostol mindjárt elkezdja a főtéma tárgyalását: az Úr Napján bekövetkező isteni ítélet közelségének kérdését (1,5-10). Ezt a részt a szerző az 1 Tessz 3,11-13-hoz hasonlóan azzal az imával zárja, hogy Isten tökéletesítse a címzetteket szándékukban és cselekedeteikben (1,11k).

A központi rész (2,1-12) azzal a félreértéssel foglalkozik, hogy az Úr napja már elérkezett. Emlékeztet azokra az eseményekre, amelyeknek még be kell következniük: a törvényenkívüli ember fellépése, sokak félrevezetése, végül Isten uralmának megvalósulása Krisztusnak hatalommal való érkezése által.

Ezt a részt a címzettek bátorítása követi, majd újabb áldás (2,12-15.16-17). Az apostol végül inti a tesszaloniki híveket, hogy szakítsanak a keresztény bajkeverőkkel és zavarkeltőkkel, és ne fáradjanak el jól tenni; ugyanakkor arra is kéri őket, hogy imádkozzanak az ő hittérítő munkájának sikeréért (3,1-5.6-15).

A levél befejezése utal arra, hogy a befejező üdvözlőt az apostol sajátkezűleg írta (3,16k), maga az áldás (3,18) pedig ugyanaz, mint az 1 Tessz 5,28-ban.

A keresztény hit szempontjából igen fontos, hogy a levél a világ végét megelőzően egy démoni kísértő fellépéséről beszél, valamint egy nagy elpártolásról (2,1-12). Figyelemreméltó az az álláspontja is, hogy Krisztus eljövételének az említett jelek ellenére is ismeretlen az időpontja.

Megszívlelendő tanítása a levélnek, hogy a keresztény embernek ellen kell állnia mindenféle világkatasztrófával kapcsolatos zavarkeltésnek, és ezen világ hétköznapijaiban, munkával és rendszeretettel kell szolgálnia mindenki javát.

Második rész: Kommentár

I. Címzés és köszöntés (1,1-2)

A címzés és a bevezető köszöntés szinte teljesen azonos az 1 Tessz megfelelő részeivel, csupán a köszöntés bővül ki az 1,2-ben ezekkel a szavakkal: „az Atyaistentől és a mi Urunk Jézus Krisztustól”. Ez a nagyfokú megegyezés valószínűvé teszi, hogy a levél Timóteus újabb híradásának hatására, talán néhány hónappal az első után, ugyancsak Korintusban készült.

II. Az apostol gondját viseli a közösségnek (1,3-12)

1. A tesszalonikiek szorongattatásai és Isten igazságos ítélete (1,3-10)

Pál ezt a levelét is Istennek szóló hálaadással kezdi azért, hogy megőrizte a hitben a közösséget. Az 1 Tessz 1,2-10 hálaadó bevezetéséhez kapcsolódva a következő motívumokat emeli ki: hit, szeretet, állhatatosság a szorongattatásokban és szenvedésben, más közösségek által példaként követhető élet. Az apostol ennek során az első levél gondolatain túl megállapíthatja, hogy a közösség növekedett a hitben és a szeretetben, és megengedi magának, hogy büszke legyen a közösségre.

Az első levél gondolataihoz képest új itt az a gondolat, hogy már a jelenben elkezdődött Isten ítélete. Az ítélet abban nyilvánul meg, hogy a keresztény misszió kapcsán szakadás támad a világban. Míg Isten melléáll azoknak, akik hitükért és Jézus Krisztushoz való hűségükért üldözést szenvednek, addig az evangélium hirdetése az emberek világát - és a zsidókat is - két csoportra osztja. Isten - saját igazvoltához hűen - megvédi azok ügyét, akik őerte igazságtalanságot kénytelenek elviselni. Amikor pedig „Urunk Jézus eljön hatalmas angyalseregével a mennyből, lobogó tűzzel megbünteti azokat, akik Istent nem ismernek, és Urunk Jézus evangéliumában nem hisznek” (1,7k).

Ez a szöveg az 1 Tessz 1,10-re és 3,13-ra támaszkodik, és feltételezi, hogy feltámadása után Jézus helyet foglalt Isten dicsőséges jobbán, és onnan fogja végrehajtani az utolsó ítéletet (vö. 1 Tessz 1,10; 4,16; Fil 2,9-11; 1 Kor 8,4-6; 15,20-28; 2 Tim 4,8). Jézusnak, a világ bírójának megjelenését ezek a szövegek kinyilatkoztatásnak, a rejtettségéből való kilépésnek tekintik. A tűzzel végrehajtott ítélet képe az Ószövetségből származik (vö. Kiv 3,2; Dán 7,9-11; Iz 66,15), de több helyen megtalálható az Újszövetségben is (vö. 1 Kor 3,13-15; 2 Pét 3,12k). Arról, hogy a világ bíróját angyalok kísérik, olvashatunk már az Ószövetségben, majd az Újszövetségben is (vö. Dán 7,9-14; Mk 8,38; Mt 10,33; 25,31-33; Jel 5,5-12; 20,4). Isten büntetése mindazokat sújtja, - legyenek akár pogányok („azok, akik Istent nem ismerik”, vö. Jer 10,25; Zsolt 79,6), akár hitetlen zsidók -, akik üldözik az Istenben hívőket és a hozzá hűségeseket. Igaz, a pogányokról is lehetne mondani, hogy „Urunk Jézus evangéliumában nem hisznek”, és a zsidókról is, hogy „Istent nem ismerik” (vö. Jer 9,6; Iz 66,4). A levél szövege azonban mindenképpen azt akarja kifejezni, hogy az evangélium visszautasítása és azok üldözése, akik hirdetik azt vagy hisznek benne, maga után vonja az Úr büntetését. Ez egyben azt is feltételezi, hogy a íghirdetés hallgatása hitet ébreszthet, vagyis a hit kegyelmét közvetítheti. Enélkül az isteni büntetés érdemtelen és igazságtalan lenne. Ebben az összefüggésben kell értelmeznünk a Róm 2,12-16-ot is, mely szerint a pogányokat lelkiismeretük mércéje alapján fogják megítélni.

Akik a hitet megőrizték, azok számára az ítélet következménye a „nyugalom” (1,7) lesz, és részt vesznek az Úr győzelmi ünnepén, „amikor őt szentjei körében ünneplik és magasztalják” (1,10). Azokat pedig, akiket elítéltek, örökre számúzik („örök pusztulás”) Isten társaságából és boldogságából, és „az Úr színétől, hatalmától és dicsőségétől távol” (Iz 2,10.19.21) kell élniük (2 Tessz 1,9). A kitaszíttatás Isten és Krisztus boldogító társaságából méltó büntetés az Isten által felajánlott kegyelem elutasításáért.

Az 1,10-ben olvasható mellékmondat hangsúlyozza, hogy a tesszaloniki keresztények azok közé sorolhatják magukat, akik az Úr dicsőségében örökre részt kapnak, mert hittek az apostol tanúságtételének.

Ez a szakasz kiemeli, hogy milyen nagy jelentősége van annak a döntésnek, amikor valaki, akihez elérkezik Isten üdvözítő ajánlata, határoz a hit kérdésében. Emellett azt is hangsúlyozza, hogy Krisztus egyszer majd védelmükre kel azoknak, akik hitük miatt szorongattatást, hátrányt, üldözést szenvedtek. Mivel azonban Isten üdvözítő akarata egyetemes, a keresztények nem hallgathatnak hitükről, és nem szabad gyáván alkalmazkodniuk a közfelfogáshoz. Mert az evangéliumon áll és bukik a világ sorsa.

2. Az apostol könyörgése (1,11-12)

Mivel a hit kérdésében hozott döntésnek és a hitről való tanúságtételnek alapvető a jelentősége, az apostol - az 1 Tessz 3,11-13-hoz hasonlóan - tanítását könyörgéssel zárja: Segítse Isten a címzetteket, hogy hivatásukhoz méltóan éljenek, és a hit tetteit cselekedjék (1,11k).

Az imának az alapját az a gondolat képezi, hogy Krisztus és a keresztények között kölcsönös viszony áll fenn: ha a keresztények megdicsőítik Urukak, Jézusnak a nevét, akkor - Isten és Krisztus kegyelmi ajándékaként - „öbenne”, azaz a vele való közösségben ők is megdicsőülnek. Ebben is visszacsengenek az Ószövetség gondolatai (vö. Iz 24,15; 66,5; Mal 1,11), amelyek ott Istennel kapcsolatban hangzanak el, itt pedig az Úr Jézus Krisztusra vonatkoznak.

Mindebből igen fontos számunkra, hogy mi, keresztények, arra vagyunk hivatva, hogy szavunkkal és életünkkel előmozdítsuk a Krisztus iránti tiszteletet, és azon fáradozzunk, hogy az ő neve mindenütt ismertté váljon. Mert ott, ahol az Urat tisztelik, az ő kegyelme is hat és üdvözít.

III. A keresztény remény és az Úr napja (2,1-17)

1. A végidő jelei (2,1-12)

A 2,1-gyel kezdődik el a levél tulajdonképpeni tárgya: tanítás az Úr napjáról és azt megelőző eseményekről, valamint intelmek mindezzel kapcsolatban. Az Úr napján a keresztények végleg egyesülnek Urukkal. A levél tudatosan követi az 1 Tessz gondolatait, ahol az apostol írt már az Úr érkezéséről az 5,1-3-ban, és a vele való egyesülésről a 4,13-18-ban. Most kiegészíti az ott adott tanítást. Abból indul ki, hogy egyes keresztények éppen az 1 Tessz 4,15-17-re és az 5,1-3-ra hivatkozva azt gondolják, hogy Isten ítélete máris kezdődik, a végső események folyamatban vannak. Ezek a hívek, talán egyéni sugallatok vagy keresztény próféták szavai alapján, magára Pálra hivatkoznak, az ő egyik kijelentésére vagy levelére (2,2; vö. 2 Pét 3,3; 3,14-16). Ha levélről van szó, és ha elfogadjuk a 2 Tessz páli eredetét, akkor csak az 1 Tessz jöhet számításba.

Az a figyelmeztetés, hogy nem kell zavarba esni és nyugtalanodni (2,2k), tanúsítja, hogy a felbolydult keresztények említett megnyilatkozásai nagy nyugtalanosságot és zavart keltettek.

Egyes keresztények abbahagyták a munkát, tétlenül várták az eseményeket, és az élet rendje felborult (3,11). A 2,3 - hasonlóan az 1 Tessz 5,1-hez - ezzel kapcsolatban hivatkozik az apostol tanítására, valamint a szóbeli és írásos apostoli hagyományokra (vö. 2,15). Ez vonatkozhat akár az 1. Tesszaloniki levél egyes kijelentéseire is (lásd például az 1 Tessz 4,13-5,11-et). Az 1 Tessz 5,1-ben Pál valóban beszélt Tesszalonikiben a parúzia „idejéről és órájáról”, pontosabban „az időkről és korszakokról”. Így tehát valóban keletkezhetek félreértések, mindenekelőtt a parúzia közelségével ill. a közelség jeleivel kapcsolatban. Hiszen már az 1 Tessz 2,16 utal egy ilyen végidei eseményre, amikor kijelenti: „Már rajtuk is [t.i. a zsidókon] az isten haragja, végérvényesen.” Az 1 Tessz 5,2k pedig hangsúlyozza, hogy a parúzia hirtelen és váratlanul következik be. Bár az 1 Tessz 5,2k szerint a parúzia pontos idejét nem lehet előre kiszámítani (vö. 1 Tessz 5,2; Mt 24,34; Lk 12,39), az őskeresztény hagyomány mégis rámutatott már bizonyos előjelekre, amelyek részben kozmikus (a kozmikus rend felbomlása), részben történelmi (háborúk, éhínség, hittagadás, álmessiasok fellépése, vö. Mk 13; Jel 2-20) jellegűek voltak.

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy Tesszalonikiben egyes keresztények előszeretettel foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy mennyi idő telik még el, amíg a parúzia bekövetkezik. A közösség egyes tagjai - talán keresztény próféták kijelentéseinek hatására, és bizonyos páli kijelentések egyoldalú értelmezése alapján - arra a meggyőződésre juthattak, hogy „az Úr napja már küszöbön áll” vagy „már el is kezdődött” (2 Tessz 2,2). A „nap” itt természetesen nem naptári napot jelent, hanem azt a behatárolható, konkrét időszakot, amely alatt az adott végidei esemény lejátszódik.

A félreértések tisztázása érdekében Pál először is ezt kéri: „Ne veszítétek el józanságtokat!” (2,2). Ezután utal azokra a körülményekre, amelyek kizárják az említett téves értelmezéseket. A 2 Tessz 2,4.8-10-ben két döntő fontosságú végidei eseményre hívja fel a figyelmet, amelyeknek még be kell következniük:

1. A „bűn emberének”, az „ellenségnek” a fellépése, aki Isten törvényével szembehelyezkedik, Istennek adja ki magát, Isten templomában trónol, és sátáni erővel végrehajtott jelek és csodák által félrevezeti azokat, akik nem hisznek Istenben őszinte szívvel, a keresztény igehirdetés szellemében.

Erről az ellenfélről már egyes ószövetségi szövegek is beszélnek (vö. Iz 14,4-27; Ez 28,1-10.11-29; Dán 9,27; 11,21-45), később pedig témája ez az apostoli igehirdetésnek is (vö. Mt 4,1-11; 24,23k; 1 Ján 2,18-27; 1 Tim 4,1; Jel 13).

2. Isten és Krisztus ezen végidei ellenfelének fellépése sokak elpártolását és bukását vonja maga után; ennek keresztények is áldozatul esnek (vö. Mt 24,9-12; 1 Tim 4,3k; 2 Pét 3,3k; Júd 18k; Jel 13,4-7.16k).

Ez „a törvénytelen ember”, „a pusztulás fia” azonban még nem lépett fel, annak ellenére, hogy „a gonoszság titka már munkálkodik” (2,7). Az apostol ez alatt azt érti, hogy a keresztény igehirdetést akadályozzák, a keresztények üldözése erősödik mind a zsidók, mind pedig a római hatóságok részéről, tekintettel a római császárkultuszra (vö. Jel 13; 1 Pét 4,7-17).

Működik azonban valamiféle szembenálló hatalom is, amely Isten és Krisztus ellenfelének nyilvános fellépését megakadályozza (2,7k). A levél hivatkozik arra, hogy az olvasók a szóbeli tanítás alapján jól tudják, ki vagy mi ez a hatalom. Sajnos, sem ebben a levélben, sem a többi páli írásban nem találjuk nyomát annak, hogy az apostol mit ért ez alatt. Egyes magyarázók a római állam rendjére gondolnak (vö. Róm 13,1-7, összefüggésben a Dán 2 és 7 vadállat képeivel). Ezt az értelmezést azonban nem lehet összeegyeztetni a Jel 13-mal, mely szerint a Római Birodalom a sátán eszköze. Más kutatók Isten üdvözítő tervére hivatkoznak (vö. Hab 2,3k; Iz 13,22; Ez 12,21k), ismét mások Péter főségére (vö. Mt 16,13-20). Valójában ezen magyarázatok egyike sem teljesen meggyőző. A szöveg megértésének a kulcsa valószínűleg végleg elveszett. Még az a legvalószínűbb, hogy Isten jóságára és

gondviselésére kell gondolnunk, amellyel ő bölcsen, üdvözítő akaratának megfelelően irányítja a történelmet.

Mind a címzettek, mind pedig a mi számunkra az a legfontosabb ebből a tanításból, hogy Isten uralmának sátáni ellenfelénél hatalmasabb Isten és Krisztus; ők végleg földre fogják állítani ezt az ellenfelet (2,8). A kereszténynek tehát csak akkor kell rettegnie ettől a pusztító hatalomtól, ha nem marad hű Krisztushoz és az ő igazságához, azaz nem követi parancsait és vezetését (2,10k). Aki azonban „szeretetlenben megnyitja szívét az igazságnak” és kitart Isten igazságában, vagyis az egyház hagyománya szerint szilárdan hisz Istenben, Krisztusban és „a végső dolgokra” vonatkozó egyházi tanításban, nem fog elbukni.

A sátáni csábító fellépése által megmutatkozik a „lelkek” különbsége. Ezért a gonosz hatalom tevékenysége egyben az utolsó ítélet bevezető szakasza is (vö. 2,10-12). Aki elzárkózik az igazságtól és a jogtalanságot szereti, áldozatul esik a pusztulásnak.

Ellenfél, Antikrisztus; Istennel rivális hatalom a végidőben

Bár a 2 Tessz 2,3-12-nek az Isten ellenfelére vonatkozó kijelentései egyes részleteiben kapcsolódnak az Ó- és Újszövetség más részeihez, ez a leírás mégis egészen eredeti és egyedülálló. Az ellenfelet többféle megjelöléssel is illeti itt az apostol. Nevezi a bűn emberének, a pusztulás fiának, ellenfélnek [ho antikeimenos], és a törvény ellenségének. „Ez fölé emelkedik mindennek, amit Istennek és szentnek neveznek” (a „szent” [sebasma] nem csak 'szentély', hanem minden, amit a vallás szentnek tart és szentként tisztel), „Istennek adja ki magát és Isten templomában foglal helyet”. „A sátán erejéből cselekszik”, „mindenféle feltűnő tett, jel és hamis csoda kíséri.” „Mindenkít becsap és az igazságtalanság útjára vezet, aki elzárkózik az igazság szeretetétől, amely megmentené őt.”

Az Ószövetség a pogány hatalmakról és uralkodókról írja, hogy istenítik magukat, azt követelik, hogy az emberek istenként tiszteljék őket és hódoljanak nekik, mint pl. Tírusz fejedelme (ld. Ez 28; vö. 28,2: „Azt mondtad: »Isten vagyok«”) vagy a babiloni nagykirály (ld. Iz 14,1-21; vö. 14,13k) „Azt gondoltad szívedben...: »Az égbe megyek föl, [...] hasonló leszek a Fölségeshez«”). A szeleukida nagykirály, IV. Antióchusz Epifánész arra vetemedett, hogy megszenteltelenítse a Templomot, megszüntesse a mindennapi áldozatokat, betiltotta a zsidó vallást, és helyette az olümposzi Zeusz tiszteletét akarta bevezetni Izraelben, szobrát pedig a Templomban felállítani (ld. 1 Makk 1,41-59; 2 Makk 6,1-11). Dániel könyve leleplezi ezeket a jelenségeket, mint a sátán művét, aki, mint Isten ellenfele, a pogány uralkodókat használja fel céljai eléréséhez, harcra ösztönözve őket Izrael népe és a jámborok ellen (vö. Dán 9,27; 11,31; 12,11). A sátánnak Isten népe ellen és Isten ellen vívott harcáról beszél Judit könyve is (vö. Judit 3,8k: Holofernész „leromboltatta az összes szentélyt és kivágatta a szent ligeteket. Hatalmat kapott, hogy semmisítse meg a föld minden istenét. Tisztelje minden nép Nabukodonozort, minden törzs és nemzet őhöz fohászkodjék, mint istenhez”; ld. még: 6,2.18k). Ezekről az uralkodókról azonban, akik isteni tiszteletet követeltek maguknak, sehol sem állítják, hogy az embereket - vagy Isten népének tagjait - jelek és csodák által szedték volna rá, hogy Istent megtagadják, sem azt, hogy a jeruzsálemi Templomban kellett volna istenként tisztelni őket.

Az Újszövetségben a Jézus megkísértéséről szóló pusztai elbeszélés feltételezi, hogy a sátán, mint e világnak ura, Jézust rá akarja venni, hogy földi világuralmat hozzon létre, többek között csodajelek segítségével (vö. Mt 4,1-10; Lk 4,1-12), és hogy a sátán Jézus tanítványait is törbe csalja, Uruk elárulására készíti (vö. Mk 8,32k; Lk 22,3-6.31-34; Jn 13,21-30). Az apostoli hagyományban az is megtalálható, hogy Jézus maga jelezte: az ő feltámadása után a sátán harcolni fog Isten uralma ellen. Ösztönözni fogja a zsidókat és a pogányokat, hogy forduljanak szembe Jézus küldötteivel és tanítványaival, és üldözzék azokat, akik hisznek. Ez az ellenállás végül hamis próféták és messiások fellépésével válik

teljessé. Mindezt egyértelműen kifejezi Jézusnak a szinoptikus evangéliumokban olvasható beszéde a világ végéről (ld. Mk 13,9-13.21k; Mt 24,9-12.23-26; vö. Lk 21,8.12). Ezzel kapcsolatban Márk és Máté arra is utal, hogy a Templomot megszenteltelenítik egy pogány bálványának [„pusztító borzalom”] a felállításával (Mk 13,24; Mt 24,15). De ezen a helyen sem egy sátáni ellen-messiásról nincs szó, sem pedig arról, hogy a megtévesztettek egy ilyen ellenfél előtt a Templomban úgy hódolnának, mint a végidei szabadító előtt.

János a Jelenésekben beszél egy támadásról, amelyet a sátán irányít, hogy megsemmisítse az egyházat (Jel 12). A sátán Róma pogány hatalmát és annak császárkultuszát használja fel; ezt a kultuszt jelképezi a hamis, megtévesztő próféta (Jel 13,1-8.11-18). De ez a jövődőlés sem állítja, hogy Isten ellenfele Isten Templomában trónolna, és mint Isten, ott fogadná a nagyszámú megtévesztett embernek - köztük egykori keresztényeknek - a hódolatát.

János első levelében szó van az „Antikrisztus”-ról. A kifejezéssel itt találkozunk először. Ez az ellenfél görögül antikhristos, azaz ellen-messiás, ál-Krisztus: Jézus Krisztus ellenlábasa. János levele azonban ezzel a megjelöléssel a keresztény tévtanítókat illeti, „akik tagadják, hogy Jézus (Isten) Fia” (1 Ján 2,22k; vö. 4,15), és nem hajlandók azt vallani, hogy „Jézus Krisztus testben eljött” (1 Ján 4,1-3). A levél mindazonáltal tanúsítja azt, hogy eljön „az Antikrisztus az utolsó órában”, a vég előtt (ld. 1 Ján 2,18: „Fiacskáim, ez az utolsó óra. Hallottátok, hogy jön az Antikrisztus”). De a levél szerzője ez alatt is a tévtanítókat érti.

Szemben mindezekkel a 2. Tesszaloniki levél leírása szerint Istennek és az ő uralmának ellenfele átfogó hatalommal bír. A szöveg nem nevezi őt Antikrisztusnak, hanem Isten ellenfelének. A célja az, hogy minden embert az isteni parancsok és törvények megtagadására vezessen. Rendkívüli erők és képességek állnak a rendelkezésére. Szembefordul minden vallással, a jeruzsálemi Templomban Istenként tisztelteti magát, Isten helyébe lép. Kifejezett célja, hogy mint Jézus Krisztussal szembenálló messiás, „Isten uralmát” saját nevében, saját dicsőségére megvalósítsa.

Komor, súlyos, zárt ábrázolás ez, amelyet a levél Pálra vezet vissza, aki erről már tesszaloniki igehirdetése során is beszélt, ha nem is ilyen részletesen: „Nem emlékeztek, hogy elmondtam már ezt, amikor nálatok voltam?” (2.6). Valószínű azonban, hogy Pál ezt az elképzelést csak ebben a levélben fejtette ki először részletesen. Ugyanakkor meglepő, hogy Pál későbbi leveleiben nincs szó többé róla, még csak nem is utal rá az apostol (de: 1 Kor 15,23-25).

Ehelyett Pál több helyen rámutat írásaiban, hogy a sátán a szerzője minden ellenállásnak, amellyel a keresztény igehirdetés találkozik, ő a keresztények tulajdonképpeni üldözője, ő kelt zavart az egyházon belül is, mint bajkeverő, viszálykodó, csábító, tévtanító, az egység bomlasztója (vö. az 1 Tessz 2,18 és 2 Tessz 2,9 mellett: 1 Kor 7,5; 2 Kor 2,11; 11,14;12,7; Róm 16,20; ld. még: 1 Kor 3,3k.18-20; 5,4-13; 6,1-10.12-18; 9,26; 10,1-24; 11,17-22.26-31; 12,3; 2 Kor 6,11-7,4; 12,19-21; Gal 1,6-10; 6,7; Fil 1,15-17; 1,27-2,4; 3,1k.17-19; Róm 15,30-32).

Pál apostol értelme, hogy az áthagyományozott evangélium igazságához kell ragaszkodni és a Gonosz cselszövéseit le kell leplezni, ma is időszerű. Ez elsősorban számos mai keresztény csoport és szekta tevékenységére érvényes, amelyek azt állítják, hogy ismerik Krisztus eljövételének időpontját, és meggyőződésük, hogy ez a nap a küszöbön áll. Tanaik eltökélt hirdetésével és rámenős agitációjukkal nem csak egészségtelen félelmet és nyugtalanságot keltenek, hanem arra törekszenek, hogy azokat, akiket megfélemlítettek, beolvassák saját, külön vallási csoportjukba. Ez az eljárás nem csak a bizalommal teli Istenhez-fordulást akadályozza meg, hanem a keresztények egységét is bomlasztja, és gyöngíti Krisztus egyházát. Ez is mutatja, hogy az ilyen buzgólkodás mögött az Ellenfél szelleme rejtezik. Ezért fontos ma is Pál értelme, hogy „éberek és józanok” legyünk, ha a végidővel kapcsolatban zavarkeltő igehirdetéssel találkozunk (1 Tessz 5,4-8).

2. A hívek bátorítása, az apostol áldása (2,13-17)

A végidő próbatételeinek sötét horizontja előtt is biztonságot sugároz az apostol áldása - hasonlóan az 1 Tessz 2,13-hoz és az 1 Tessz 1,3-hoz. Isten kiválasztotta őket, mint „zsengét”, „első termést” (vö. MTörv 33,12; Jak 1,18), hogy megmentse őket. Most már csak tőlük függ, hogy a hit által megjelölt célt elérjék, és részesüljenek Krisztusnak, a Feltámadottnak dicsőségében (vö. 1 Tessz 2,12). Az első termés képe, amelyet Istennek, a világ Teremtőjének és minden adomány Ajándékozójának hálából szokás feláldozni, arra utal, hogy a tesszaloniki közösség az első és élenjáró egyház Makedóniában (a képnek páli használatához ld. 1 Kor 16,5.15; Róm 16,5).

Ezzel kapcsolatban azt is hangsúlyozza az apostol, hogy Lelke által Isten megszentelte mindazokat, akiket az üdvösségre kiválasztott (vö. 1 Kor 1,2.30; 6,11; Róm 15,16). A hit pedig, amellyel ők az evangéliumi tanításra válaszoltak, az ő válaszuk Isten kiválasztó szeretetére (vö. Gal 2,2; valamint 1 Pét 1,22; 2,2). Az apostol mindezt hálát ad Istennek: a kiválasztottságért, a megszentelésért, és a tesszaloniki keresztények élő hitéért. Hála Istennek, mert ő is eszköz lehetett Isten kezében, amikor az evangéliumot hirdette nekik. Ezért buzdítja végezetül a híveket, hogy maradjanak hűek a hagyományokhoz, amelyeket az apostol írásai és szóbeli tanítása által megismertek (vö. 1 Kor 11,2; 15,3.24; 13,3; az apostoli tanításra való emlékeztetés: 1 Kor 4,17; Fil 4,9; Róm 6,17; 16,17). És legyenek kitartóak az apostolok által megalapozott reményben. Csak a remény megfelelő formája vezet el az üdvösségre.

Gondolatait áldáskívánsággal fejezi be az apostol. Az áldás megfelel az 1 Tessz 3,11-13-nak (2,16k): az Atyaisten és Jézus Krisztus vigyék végbe az üdvösség művét, amelyet elkezdtek a hívekben! Az áldás szövege kiemeli, hogy Isten, Krisztus által, szeretetből „örök vigasztalást és biztos reményt ajándékozott nekik”. Az ő kegyelme el fogja őket tölteni bizalommal és erővel, hogy a hit tanúi legyenek, és életüket igazságban éljék (vö. 2 Kor 1,3-7).

IV. Tanácsok a közösség számára (3,1-15)

A buzdító részben az apostol kéri a közösséget, hogy imádkozzanak apostoli szolgálatának eredményességéért (3,1-2), és kifejezi bizalmát, hogy Isten hűséges marad (3,3-5). Utasításokat ad arra vonatkozóan, hogy hogyan bánjanak a rendezetlen életet élő, munkakerülő keresztényekkel (3,6-12), és buzdítja mindannyiukat, hogy tegyék a jót (3,13-15).

1. Az apostol imát kér (3,1-5)

Azért, hogy az üdvösség jó híre minél több emberhez eljusson, a keresztényeknek imádkozniuk kell. Így érhetik el, „hogy az Úr szava terjedjen és dicsőségre jusson” (3,1). A keresztény örömhírnek lendületes ereje van. Magával ragadja az embereket és hitet ébreszt, mert Isten üdvözítő akaratát tartalmazza és ez az igazságot, és mert a Feltámadott Úr Jézus kegyelme - és a hívek imája áll mögötte. Természetesen vannak szembenálló erők is, amelyek ellenséges érzületű emberek által akadályozzák mind Pálnak, mind a többi keresztény igehirdetőnek a tevékenységét. Sőt, az is nyilvánvaló, hogy „a hit nem szívügye mindenkinek”, amint ezt az apostol a 3,2b-ben megjegyzi. Ezt nem úgy érti, hogy az evangélium örömhíre nem szólít meg mindenkit vagy nem mindenkinek való; csak azt szögezi le, hogy sok ember teljesen közömbös iránta. A levél címzettjei, olvasói viszont bízhatnak abban, hogy Krisztus, az Úr megőrzi őket, megadja nekik a kitartás és az erő kegyelmét, hogy helytálljanak a gonosz hatalmával szemben (vö. 2,7). Ennek természetesen

az a feltétele, hogy engedelmesen kövessék az apostol útmutatását. Ez különösen most fontos, amikor válságban van a közösség. Rövid, kérő ima formájában fejezi ki, hogy a hívek helyes magatartása miben áll: Istent szeretni, és bizalommal várni Krisztusra (3,5).

2. A munkakerülők rendreutasítása, intelleum mindenki számára (3,6-15)

Ebben a részben két helyen is (6. és 14-15. versek) szerepel az az apostoli utasítás, amellyel Pál az Úr Jézus Krisztus tekintélyére hivatkozva felszólítja híveket, hogy kerüljenek minden kapcsolatot az olyan keresztényekkel, akik nem követik az apostoli hagyományt - a parúziáról szóló tanítást -, és megélhetésüket nem saját munkájukkal biztosítják. A becsületes munka kötelességét már az 1 Tessz 4,11-ben is hangsúlyozta. A tesszaloniki egyház válsága során, amellyel a 2 Tessz foglalkozik, egyes keresztények „normális” munkakerüléséhez még az is hozzájárult, hogy némelyek a túlfeszített végidővárás büvöletében nem dolgoztak többé (ugyanakkor persze serényen fontoskodtak, ld. 3,11). Ezeket nem kell kizárni a közösségből, de minden személyes kapcsolatot meg kell velük szakítani. Így a többiek egyrészt elkerülhetik, hogy ezek a nézetek másokat is megfertőzzenek, másrészt ezzel ösztönözhetik az ilyeneket arra, hogy változtassák meg magatartásukat.

Ezzel kapcsolatban az apostol - miként az 1 Tessz 4,11-ben is - saját példájára hivatkozik. Tulajdon példája még meggyőzőbbé válik azáltal, hogy elmondja: ő, apostoli szolgálatánál fogva, igényt tarthatott volna arra, hogy a közösség gondoskodjék róla (vö. 1 Tessz 4,12; 1 Kor 9,6.14; 11,1; Fil 3,17). Emlékeztet arra, amit a közösség alapítása idején is mondott: „Aki nem dolgozik, ne is egyék!”. Ezzel nyilvánvalóan az a célja, hogy ismét lelkükre kösse: a lelkiismeretes kötelességteljesítés és munka keresztény kötelesség. Ugyanakkor meg akarja akadályozni, hogy a jámbor semmittevőket a közösség tartsa el, vagy a tehetősebb keresztények.

Az az apostoli alapelv, hogy minden kereszténynek kötelessége „békésen dolgozni és a maga kenyérért enni”, ma, az ún. jóléti társadalomban arra figyelmeztet bennünket, hogy senki, aki kereszténynek tartja magát, ne éljen vissza önző módon a szociális juttatások rendszerével, még vallási ürüggyel se, hanem maga gondoskodjék önmagáról. Keresztény, egyházi vagy más efféle ügy nem mentesít egyetlen keresztényt sem az alól a kötelessége alól, hogy dolgozzék, és a rábízott feladatokat lelkiismeretesen teljesítse. Ezt, ha szükséges, nyíltan meg kell mondani a keresztény semmittevőknek és fontoskodóknak, amint ezt a 2 Tessz 3,14k-ben is látjuk. Ugyanakkor, ha el is határoljuk magunkat a szociális szempontból felelőtlen keresztényektől, vagy akár más csavargóktól és munkakerülőktől, a kötelességtudó keresztényt ez nem tarthatja vissza attól, hogy jót tegyen és a gyöngék, a szükségét szenvedők segítségére siessen (3,13)

V. A levél befejezése (3,16-18)

A levél kérő imával (3,16), sajátkezű köszöntéssel (3,17) és áldással zárul (3,18).

Az apostol a kérő imában nem Istenhez fordul, mint az 1 Tessz 5,13-ban, hanem Jézus Krisztushoz, a békesség Urához, és kéri őt, hogy ajándékozza meg a közösséget tartós, teljes békével. Amit tehát az 1 Tessz 5,13-ban inkább a maga számára kért, ezúttal a közösség számára akarja kiesdeni.

Ezt egy áldás-szöveg követi, amely az istentiszteleti hagyományból származik, és az Újszövetségnek ezen a helyén olvasható először: „Az Úr legyen veletek (mindnyájatokkal):” (vö. 2 Tim 4,22). Ez az áldás a mi istentiszteleteinken is használatban van mind a mai napig.

Az apostol azért emeli ki, hogy a befejező üdvözlést saját kézzel írta, mert írását el akarja határolni a hamisított páli levelektől ill. „szavaktól” (vö. 2,2). Ugyanakkor hitelesíteni is

akarja a részben elég kemény apostoli intelmeket. A leveleket az apostol korában rendszerint hivatásos írnokoknak diktálták, és a küldő nem is írta alá a leveleket. Ha valaki külön hangsúlyozni akarta a hitelességet, akkor a befejező köszöntést sajátkezűleg írta a levél végére. Ilyen, sajátkezűleg írt köszöntést más páli levelek végén is találunk, mint pl. az 1 Kor 16,21-ben és a Gal 6,11-ben. A 3,17 szerint az apostol minden levelére sajátkezűleg írta a befejező köszöntést; az igazság azonban az, hogy a Pálnak tulajdonítható többi levelek közül egyikben sem találjuk nyomát annak, hogy a levél befejezése Pál kezeitől származott volna.

A 3,18-ban az apostol áldásával zárul az írás. Pál egy közismert keresztény áldásszöveget alkalmaz (vö. 1 Tessz 5,28; 1 Kor 16,23; Róm 16,24; ld. még a módosult formát: „lelketekkel” Gal 6,18; Fil 4,23; Filem 25): Az Úr kegyelme segítsen mindazt megvalósítani, amit ez az írás tartalmaz! Az egyház a kegyelem gyümölcse. Léte, növekedése és tökéletesedése végső soron az Atyaisten és az Úr Jézus Krisztus kegyelmének, hűségének köszönhető.

Harmadik rész: Függelék

Bibliaolvasás – Kérdések

Az 1. Tesszaloniki levélhez

1. Hasonlítsuk össze azokat a részleteket, amelyeket az Apostolok cselekedetei és az 1. Tesszaloniki levél elmond Pál apostol és munkatársai tevékenységéről a tesszaloniki egyház alapításával kapcsolatban és további munkájukra vonatkozóan (vö. Csel 17,1-22; 1 Tessz 1,1; 1,2-10; 2,1-12; 2,17-3,10).
Milyen megállapításokra juthatunk az összehasonlítás alapján a hitelesítéssel, a tesszaloniki egyház további sorsával és Pál tevékenységével kapcsolatban?
2. Milyen szerepet játszott a tesszaloniki egyház a Makedóniában és Görögország területén folyó hitelesítés során? (Térképek, közlekedési viszonyok, a levél adatai, valamint a Csel 16,6-10.)
3. Mit állapíthatunk meg az 1 Tessz 1,9k alapján a közösség összetételéről?
Zsidókeresztények voltak többségben, vagy a pogánykeresztények? (Vö. még: Csel 14,15; 17,22-31; Zsid 6,1-3.)
4. Mit mond az 1. Tesszaloniki levél Pál térítésmódjáról? (Vö. 1 Tessz 1,2-2,12.)
5. Milyen volt a közösség belső felépítése az 1 Tessz 1,1; 3,1.6; 5,12-15 szerint? Voltak-e már megkülönböztethető hivatalok? Milyen szerepet játszottak a lelki adományok, a karizmák? (Vö. 1 Tessz 5,12k; 5,19-21; ld. még 1 Kor 12-14; Róm 12,3-9.)
6. Hogyan tekintszen a keresztény ember a halálra? (Vö. 4,13-17.)
7. Mit jelent az élet megszentelése az 1. Tesszaloniki levél szerint? (Vö. 1,2.9k; 3,12k; 4,1-12; 5,14-22.)
8. Mit tanít a levél a keresztény igehirdetéséről? (Vö. 1,5; 2,13; 4,1k; 4,15; 5,11; 5,12.14.20k.)

A 2. Tesszaloniki levélhez

1. Az 1. Tesszaloniki levélnek mely témáit folytatja a 2. levél?
2. Hasonlítsuk össze az 1. Tesszaloniki levél gondolatait Krisztus eljövételéről (4,16k) azzal, amit erről a 2. Tesszaloniki levél ír (1,7k). Mit állapíthatunk meg ennek alapján, milyen elképzelések uralkodtak akkoriban Krisztus jövételének módjáról?
3. Mit tanít az 1. Tesszaloniki levél „az Úr napjának” időpontjáról (vö. 5,1-3)? Mit mond erről a 2. Tesszaloniki levél (vö. 2,2-12)? Milyen események előzik meg Krisztus jövetelét?

4. Mit tanít az Újszövetség arról, hogy a végidőben fellép Isten és Krisztus ellenfele? (Vö. 2 Tessz 2,1-12 és Mk 13,5-23; 1 Ján 2,18-21; Jel 13.)
5. Hogyan éljen a mai keresztény a világvég-várás jegyében? (Vö. 1 Tessz 4,13-5,11; Lk 12,35-40; 21,25-28; 2 Pét 3,1-13.)
6. Hogyan kell a kereszténynek a munkában és a mindennapi kötelesség teljesítésében kereszténységét megélni? (Vö. 1 Tessz 5,14; 2 Tessz 3,6-15.)
7. Hogyan járuljon hozzá a keresztény ember az evangélium terjesztéséhez? (Vö. 1 Tessz 1,6-10; 4,9-12; 5,14k.25; 2 Tessz 1,3-4.11-12; 3,1k.12.)
8. Az apostoli kor istentiszteletéből mely részletek élnek ma is tovább az egyház liturgiájában? (Vö. 1 Tessz 5,26.28; 2 Tessz 1,2; 3,16.18.)
9. Miből lehet látni, hogy „a gonoszság hatalma” (a gonoszság titka) ma is működik a világban?
10. Az Úr Jézus nevét hogyan dicsóíti meg a keresztény ember a 2 Tessz 1,11k szerint?

Irodalom

Bevezetések

- Knoch, O., *Begegnung wird Zeugnis. Werden und Wesen des Neuen Testaments, Biblische Basisbücher 6*, Stuttgart-Kevelaer 21987.
- Schelkle, K.H., *Das Neue Testament*, Kevelaer 1970.
- Wikenhauser, A., Schmid, J., *Einleitung in das Neue Testament*, Freiburg 61972 (tudományos).
- Tarjányi Béla, *Újszövetségi alapismertetek I., Az ősegyház élete (Pál apostol levelei)*, Hittudományi Akadémia Levelező Tagozat, Budapest 21992.

Kommentárok

- Becker, J., *Auferstehung der Toten im Urchristentum*, Stuttgarter Bibelstudien 82, Stuttgart 1976.
- Dautzenberg, G., *Theologie und Seelsorge aus paulinischer Tradition. Einführung in 2 Thess, Kol, Eph*, in: *Gestalt und Anspruch des Neuen Testaments*, hrsg. von J. Schreiner, Würzburg 1969, 96-119. o.
- Egenolf, H. A., *Der zweite Brief an die Thessalonicher*, Geistliche Schriftlesung 14, Düsseldorf 1965.
- Laub, F., *1. und 2. Thessalonicherbrief*, Die Neue Echter Bibel, Würzburg 1985.
- Pesch, R., *Die Entdeckung des ältesten Paulusbriefes. Paulus - neu gesehen*, Herderbücherei 1167, Freiburg 1984.
- Schlier, H., *Der Apostel und seine Gemeinde. Auslegung des 1. Briefes an die Thessalonicher*, Freiburg 1972.
- Schürmann, H., *Der erste Brief an die Thessalonicher*, Geistliche Schriftlesung 13, Düsseldorf 1962.
- Tarjányi Béla, *Jézus örömhíre Márk evangélista szerint*, Hittudományi Akadémia, Budapest 21991.

Kortörténet, környező világ

Elliger, W., Paulus in Griechenland. Philippi, Thessaloniki, Athen, Korinth, Stuttgart 1987.
Knoch, O., „Wirst Du an den Toten Wunder wirken?“ Sterben, Tod und ewiges Leben im Zeugnis der Bibel, Regensburg 1977.

A kötet Szerzőjéről

Otto Bernhard Knoch 1926-ban, a Stuttgart melletti Sindelfingenben született. 1946-tól 1950-ig végezte el a filozófiai és teológiai tanulmányokat Tübingenben. 1951-ben pappá szentelték. 1953-1959 között a bibliai tudományok repetitora volt Tübingenben, majd 1959-ben ugyanitt teológiai doktorrá avatták. 1959-től 1971-ig a Stuttgarti Katholisches Bibelwerk [Katolikus Bibliaközpont] igazgatója volt, 1962-1978 között a Szentírás Egységfordításának ügyvezetője. 1971-től a Passaui Egyetemen a bibliai alapismeretek és a bibliai kérügmatica professzora. 1979-ben pápai prelátussá nevezték ki. Számos könyve és tanulmánya jelent meg a szentírástudomány különböző témáiról.

Első levél a tesszalonikieknek

1. fejezet

Címzés és köszöntés: 1,1

¹ Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikiek egyházának, amely az Atyaistenben és az Úr Jézus Krisztusban él. Kegyelem nektek és békesség!

Az apostol és a közösség: 1,2- 3,13

A tesszalonikiek környezetük példaképei ² Hálát adunk Istennek mindnyájatokért mindenkor, amikor megemlékezünk rólatok imádságainkban. Szüntelenül ³ gondolunk Istenünk és Atyánk előtt a mi Urunkban, Jézus Krisztusban való hitetek gyümölcseire, fáradozó szeretetetekre és türelmes reménységetekre. ⁴ Tudjuk, Istentől szeretett testvéreim, hogy választottak vagytok. ⁵ Mi ugyanis az evangéliumot nem csak szóval hirdettük nálatok, hanem erővel és Szentlélekkel is, és egész teljességgel. Hiszen tudjátok, milyenek voltunk köztetek, a ti érdeketekben. ⁶ Ti pedig a mi követőink lettetek, és az Úr éi, elfogadtátok az ígét sok szorongatás közt, a Szentlélek örömeivel. ⁷ Így példaképpé lettetek minden hívő számára Makedóniában és Akhájában. ⁸ Az Úr ígénének hirdetése ugyanis töletek haladt tovább, nem csak Makedóniában és Akhájában. Istenbe vetett hitetek eljutott mindenhová, úgyhogy szükségtelen is arról beszélnünk. ⁹ Hiszen mindenki beszél rólunk, hogy hogyan érkeztünk hozzátok, és hogyan tértetek meg a bálványoktól Istenhez, hogy az élő, igaz Istennek szolgáljatok, ¹⁰ és várjátok a mennyből Fiát, akit feltámasztott a halálból, Jézust, aki megment minket a jövőendő haragtól.

2. fejezet

Visszatekintés az apostol első látogatására ¹ Magatok is tudjátok, testvérek, hogy hozzátok való érkezésünk nem volt hiábavaló. ² Ellenkezőleg, noha előbb, mint tudjátok, szenvedések és bánalmak értek minket Filippiben, mégis, Istenben bízva, a nagy gondok között is hirdettük nektek Isten evangéliumát. ³ Mert a mi igehirdetésünk nem tévedésből fakad, sem tisztátalanságból, és nem történik álnoksággal, ⁴ hanem úgy beszélünk, mint akiket Isten megpróbált és igazolt, hogy ránk bízva az evangéliumot. Nem mint olyanok, akik az emberek tetszését keresik, hanem Istenét, aki vizsgálja szívünket (Jer 11,20). ⁵ Egyáltalán nem szokásunk a hízelgő beszéd, amint tudjátok, sem a kapzsiság alkalmának keresése – Isten a tanúnk erre. ⁶ Az emberek elismerését sem kerestük, sem a tiéteket, sem másokét. ⁷ Bár rátok támaszkodhattunk volna, mint Krisztus apostolai, mégis úgy voltunk köztetek, mint kicsinyek, úgy, ahogyan a dajka gondozza a gyermekeit. ⁸ Ragaszkodtunk hozzátok, és szívesen nektek adtuk volna nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is, mert nagyon megkedveltünk titeket. ⁹ Emlékeztek ugyanis, testvérek, munkánkra és fáradozásunkra. Éjjel-nappal dolgoztunk, és úgy hirdettük nálatok Isten evangéliumát, hogy ne legyünk közületek senkinek sem a terhére. ¹⁰ Ti tanúi vagytok ennek, és Isten is, hogy milyen szent, igaz és feddhetetlen módon éltünk értetek, akik hívők lettetek. ¹¹ Hasonlóképpen azt is tudjátok, hogy amint az apa inti a gyermekeit, mindegyiketeket ¹² úgy intettünk és vigasztaltunk, s kérve-kértünk, hogy viselkedjétek méltóan ahhoz az Istenhez, aki országába és dicsőségére hív titeket.

A közösség elfogadta az evangéliumot ¹³ Szüntelenül hálát adunk tehát Istennek, hogy ti, akik Isten ígénének hirdetését tőlünk hallottátok, azt nem úgy fogadtátok, mint emberek szavát,

hanem mint ami az valójában: mint Isten igéjét, amely bennetek is munkálkodik, akik hisztek. **14** Mert ti, testvéreim, hasonló sorsra jutottatok, mint Isten egyházai, amelyek Júdeában vannak Krisztus Jézusban, mert ti ugyanazt szenvedtétek el fajtestvéreitektől, amit ők is a zsidóktól, **15** akik megölték az Úr Jézust és a prófétákat, s minket is üldöztek. Istennek nem telik kedve bennük. Ők ellenséges érzületűek minden ember iránt, **16** és megtiltják nekünk, hogy a pogányokhoz beszéljünk, nehogy üdvözljenek. Így mindenkor betöltik bűneik mértékét (Ter 15,16; Dán 8,23), és Isten haragja utol is érte őket mindvégig.

Az elmaradt látogatás **17** Testvérek, mi rövid időre elszakadtunk ugyan tőletek és egymás látásától, de nem a szívünkkel! Ezért nagy vágyódásunkban annál jobban igyekeztünk arra, hogy színről színre lássunk titeket. **18** El akartunk ugyanis menni hozzátok, kiváltképpen én, Pál, egyszer is, másszor is, de a sátán megakadályozott. **19** Mert ki a mi reménységünk, örömünk, vagy dicsőségünk koszorúja? Nem ti, a mi Urunk Jézus előtt, amikor eljön? **20** Igen, ti vagytok a mi dicsőségünk és örömünk!

- **16** Az emberi méltóság elleni bűn, ha a pogányokat megakadályozzuk abban, hogy elnyerjék az Evangélium vigaszát. Ezzel a vétséggel tetézik bűneiket a zsidózók, végleg kihíva maguk ellen Isten haragját.
- **17** Elszakadtunk: jól érzékelteti Pál apostol atyai szeretetét a hitben gyermekei iránt. Mint a gyermekeitől elszakított apának vagy anyának a gyermekek, úgy hiányoznak Pálnak a hívek, és vágyva vágyik arra, hogy ismét magához ölelhesse őket.

3. fejezet

Timóteus elküldése **1** Mivel tovább már nem állhattuk meg, jónak láttuk, hogy magunkra maradjunk Athénben, **2** és elküldtük Timóteust, a testvérünket, Isten szolgáját Krisztus evangéliumában, hogy hiteteket szolgálja, megerősítsen és buzdítson titeket, **3** hogy senki meg ne tántorodjék ezekben a szorongatásokban. Hiszen tudjátok, hogy erre vagyunk rendelve. **4** Meg is mondtuk előre, amikor nálatok voltunk, hogy szorongatásokat fogunk elszenvedni, mint ahogy meg is történt, s tudtok is róla. **5** Azért nem állhattam meg tovább, s elküldtem, hogy értesüljek hitetekről, hogy nem kísértett-e meg titeket a kísértő, és nem vesz-e kárba a munkánk.

Az apostol örömet leli a közösségben **6** Most viszont, amikor Timóteus visszatért tőletek hozzánk, és hírt hozott hitetekről és szeretetetekről, s arról, hogy mindig örömmel emlékeztek ránk, és látni kívántok minket, ahogy mi is titeket. **7** Ezért vigasztalást találtunk bennetek és a ti hitetekben, testvérek, minden ínségünk és szorongatásunk ellenére is, **8** mivel mi akkor éledünk fel, ha ti állhatatosak vagytok az Úrban. **9** Mivel is róhatnánk le hálánkat értetek Istennél a bőséges örömért, mellyel örvendezünk miattatok a mi Istenünk előtt? **10** Éjjel-nappal igen buzgón esedezünk, hogy meglássuk arcotokat, és pótoljuk azt, ami hiányos még a hitetekben.

Áldás **11** A mi Istenünk és Atyánk, és Urunk Jézus Krisztus vezesse utunkat hozzátok! **12** Titeket pedig gyarapítson, és tegyen gazdaggá a szeretetben egymás és mindenki iránt, ahogyan mi szeretünk titeket, **13** s így szívetek erős legyen, feddhetetlen és szent Istenünk és Atyánk előtt, amikor Urunk, Jézus eljön minden szentjével. Ámen.

4. fejezet

Intelmek a keresztények számára: 4,1-5,22

Felhívás az életszentségre ¹Egyébként, testvérek, az Úr Jézusban kérünk és intünk titeket arra, amit tőlünk tanultatok, hogy hogyan kell élnetek és Isten kedvében járnotok. Éljetek is úgy, hogy előrehaladásotok mind nagyobb legyen. ²Hiszen ismeritek a parancsokat, amelyeket az Úr Jézus által adunk nektek. ³Isten akarata ugyanis ez: a ti megszentelődésetek, hogy megtartóztassátok magatokat a paráznságtól; ⁴hogy mindegyiktek meg tudja őrizni a testét szentségben és tisztességben, ⁵nem a vágyódás szenvedélyében, mint a pogányok, akik nem ismerik Istent (Jer 10,25). ⁶És senki se károsítsa meg, s ne csalja meg semmilyen ügyletben a testvérét, mert az Úr bosszút áll mindezért, mint ahogy már régebben megmondtuk nektek és bebizonyítottuk. ⁷Isten ugyanis nem tisztátalanságra hívott meg minket, hanem szentségre. ⁸Azért, aki megveti ezeket, nem embert vet meg, hanem Istent, aki Szentlelkét is nektek ajándékozta (Ez 36,27).

⁹A testvéri szeretetről nem szükséges írnom nektek, mert magatok tanultátok Istentől, hogy szeressétek egymást. ¹⁰Hiszen gyakoroljátok is ezt minden testvér iránt egész Makedóniában. Kérünk azonban titeket, testvérek, hogy ebben gyarapodjatok még, ¹¹és igyekezzetek békében élni, dolgaitokat végezni, saját kezetekkel dolgozni, mint ahogy megparancsoltuk nektek, ¹²hogy viselkedjétek tisztességesen a kívül lévőkkel, és senkire se szoruljatok rá.

A keresztény remény ¹³Testvérek, nem akarunk titeket, tudatlanságban hagyni azokról, akik elhunytak, hogy ne bánkódjatok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük. ¹⁴Ha ugyanis hisszük, hogy Jézus meghalt és feltámadt, akkor Isten ugyanígy elő fogja vezetni vele együtt azokat is, akik Jézusban hunytak el. ¹⁵Az Úr ígéje alapján azt mondjuk ugyanis nektek, hogy mi, akik élünk, és megmaradunk az Úr eljöveteleig, nem előzzük meg azokat, akik elhunytak. ¹⁶Mert a parancsszóra, a főangyal hangjára és Isten harsonájának szavára az Úr maga leszáll az égből, és először a Krisztusban elhunytak támadnak fel, ¹⁷azután mi, az élők, a megmaradtak, velük együtt elragadtatunk a felhőkön az égbe az Úr elé, s így mindenkor az Úrral leszünk. ¹⁸Vigasztaljátok tehát egymást ezekkel az igékkel.

• 4 Testét: a saját testét vagy a feleségét; az eredeti szöveg mindkettőt jelentheti (szó szerint: »edényét«). A keresztény ember számára ez(ek midegyike) szent, mert Krisztusnak van szentelve, s a Titokzatos Test tagja.

5. fejezet

Felszólítás a készenlétre az Úr napja előtt ¹Az időről és az óráról azonban, testvérek, szükségtelen írnom nektek. ²Hiszen magatok is igen jól tudjátok, hogy az Úr napja úgy jön el, mint éjjel a tolvaj. ³Amikor azt mondják: »Békesség és biztonság«, éppen akkor szakad rájuk hirtelen a veszedelem, mint a várandós asszonyra a fájdalom, és nem menekülnek meg. ⁴De ti, testvérek, nem vagytok sötétségben, hogy az a nap tolvaj módjára lepjen meg titeket. ⁵Mindnyájan a világosság fiai és a nappal fiai vagytok. Nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé. ⁶Ne is aludjunk tehát, mint a többiek, hanem legyünk éberek és józanok! ⁷Az alvók éjjel alszanak, a részegek éjjel részegednek le. ⁸Mi azonban, akik a nappaléi vagyunk, legyünk józanok, és öltük fel a hit és szeretet páncélját, sisak gyanánt pedig az üdvösség reményét (1Kor 59,17; Bölcs 5,18-19). ⁹Mert Isten nem haragra rendelt, hanem arra, hogy elnyerjük az üdvösséget a mi Urunk, Jézus Krisztus által, ¹⁰aki meghalt értünk, hogy akár ébren vagyunk, akár alszunk, övele

éljünk. **11** Vigasztaljátok tehát egymást, és legyetek egymás épülésére, mint ahogy meg is teszitek.

Tanácsok a közösségi élettel kapcsolatban **12** Kérünk ezenkívül titeket, testvérek, hogy becsüljétek meg azokat, akik fáradoznak közöttetek, akik előljáróitok az Úrban, és intenek titeket. **13** Munkájukért legyetek irántuk különösen nagy szeretettel! Éljetek békességben egymással! **14** Kérünk továbbá titeket, testvérek, feddjétek meg a nyughatatlanokat, bátorítsátok a félelmi szívűeket, gyámolítsátok a gyengéket, legyetek türelmesek mindenki iránt! **15** Vigyázzatok, hogy senki rosszért rosszal ne fizessen, hanem mindenkor szolgáljátok egymás és mindenki javát! **16** Mindig örüljétek! **17** Szüntelenül imádkozzatok! **18** Mindenért adjatok hálát, mert ezt várja Isten mindnyájatokról Krisztus Jézusban. **19** A Lelket ki ne oltsátok! **20** A prófétai beszédet meg ne vessétek! **21** Mindent vizsgáljátok meg; ami jó, azt tartsátok meg! **22** Mindenfajta rossztól óvakodjatok!

Befejezés: áldás és köszöntés: 5,23- 28

23 A békesség Istene szenteljen meg titeket mindenben, és egész lelki valótok, mind a lelketek, mind a testetek maradjon feddhetetlen Urunk, Jézus Krisztus eljövételére. **24** Aki hív titeket, hűséges, tehát meg is valósítja. **25** Testvérek, imádkozzatok értünk. **26** Köszöntsetek minden testvért szent csókkal. **27** Parancsolom az Úr nevében, hogy ezt a levelet olvassák fel az összes testvérnek. **28** Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Ámen.

Második levél a tesszalonikieknek

1. fejezet

Címzés és köszöntés: 1,1-2

¹ Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikiek egyházának, amely Istenben, a mi Atyánkban és az Úr Jézus Krisztusban él. ² Kegyelem és békesség nektek Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól!

Az apostol aggódik a közösségért: 1,3-12

A tesszalonikiek szorongattatása és Isten igazságos ítélete ³ Mindig hálaadással tartozunk Istennek értetek, testvérek, méghozzá méltán, mert a hitetek komolyan erősödik, és az egymás iránti szeretet mindnyájatokban gyarapszik, ⁴ annyira, hogy dicsekszünk is veletek Isten egyházaiban, béketűrésekkel és hitetekkel, amellyel minden üldözést és viszontagságot elviseltek. ⁵ Isten igazságos ítéletének a jelei ezek, hogy méltónak találjanak benneteket Isten országára, ha meg is szenvedtek érte. ⁶ Mert Istennél éppen az az igazság, hogy szorongatással fizessen azoknak, akik titeket szorongatnak, ⁷ és nyugalommal velünk együtt nektek, a szorongatottaknak, amikor az Úr Jézus megjelenik az égből hatalmának angyalaival, ⁸ *#tűz lángjában, és bosszút áll azokon, akik nem ismerik Istent, s nem engedelmeskednek Urunk, Jézus evangéliumának.* ⁹ Ezeket a kárhozatban örök büntetéssel sújtja *az Úr színe és hatalmának dicsősége* (1z 2,10.19.21), ¹⁰ amikor eljön azon a napon, hogy megdicsőüljön szentjeiben, és megcsodálják mindazokban, akik hittek; nálatok ugyanis hitelre talált a tanúságtételünk.

Az apostol könyörgése ¹¹ Ezért imádkozunk is mindig értetek, hogy Istenünk méltónak találjon titeket meghívására. Adjon beteljesedést a jóra irányuló minden készségnek és a hit erőteljes munkájának, ¹² hogy Urunk, Jézus Krisztus neve megdicsőüljön bennetek, és ti is öbenne, Istenünk és az Úr Jézus Krisztus kegyelméből.

2. fejezet

A keresztyén remény és az Úr napja: 2,1-17

A végidő jelei ¹ Urunk, Jézus Krisztus eljövetele és a hozzá való gyülekezésünk dolgában kérünk titeket, testvérek, ² ne tántorodjatok el egyhamar józan felfogásotoktól, és ne riasszon meg titeket semmiféle lélek, sem beszéd, sem állítólag tőlünk küldött levél, mintha az Úr napja már közel volna. ³ Semmiképp se ámítson el titeket senki, mert előbb az elpártolásnak kell bekövetkeznie, és meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának, ⁴ aki ellenszegül, és önmagát föléje helyezi mindannak, amit Istennek vagy isteni tiszteletre méltónak nevezünk, beül Isten templomába, és úgy mutogatja magát, mintha Isten volna.

⁵ Nem emlékeztek rá, hogy amikor még nálatok voltam, megmondtam ezt nektek? ⁶ És azt is tudjátok, mi tartja vissza most, amíg meg nem jelenik majd a maga idejében. ⁷ A gonoszság titka ugyanis már munkálkodik, csak hogy azt, aki most még visszatartja, előbb el kell távolítani az útból.

⁸ Akkor majd megjelenik az *a gonosz*, akit az Úr Jézus *elpusztít szájának leheletével* (1z 11,4), és megsemmisít eljövetelének fényességével. ⁹ Az érkezését pedig – a sátán hatalmából – mindenféle hamis erőmegnyilvánulás, jel és csoda kíséri, ¹⁰ és mindenféle csábítás a

gonoszságra, azok vesztére, akik elkárhoznak, mert nem fogadták be az igazság szeretetét, hogy üdvözüljenek. ¹¹ Ezért bocsátja rájuk Isten a megtévesztés erejét, hogy higgyenek a hazugságnak, ¹² és ítélet alá essenek mindannyian, akik nem hittek az igazságnak, hanem beleegyeztek a gonoszságba.

A hívek bátorítása ¹³ Nekünk pedig mindenkor hálát kell adnunk Istennek értetek, testvérek, akiket Isten szeret, azért, mert Isten kiválasztott titeket első zsengeül az üdvösségre a Lélek megszentelése és az igazság hite által. ¹⁴ Meg is hívott titeket erre evangéliumunk által, hogy elnyerjétek Urunk Jézus Krisztus dicsőségét. ¹⁵ Ezért tehát, testvérek, legyetek állhatatosak, és őrizzétek szilárdan a hagyományokat, amelyeket akár élőszó, akár levelünk útján tanultatok.

Apostoli áldás ¹⁶ Urunk, Jézus Krisztus pedig, és Isten, a mi Atyánk, aki szeret minket, s örök vigasztalást és jó reménységet ajándékozott nekünk kegyelemben, ¹⁷ bátorítsa és erősítse meg szíveteket minden jótettben és beszédben.

• 2-12 Az Úr napja: a világ vége, az utolsó ítélet napja. Ezzel kapcsolatban az apostol hangsúlyozza, hogy tévednek, akik szerint ez már igen közel van. Pál elmondja, hogy ezt megelőzően még két dolognak be kell következnie: megvalósul a keresztyén nemzetek nagy elpártolása és megjelenik a világban a bűn embere, az Antikrisztus, aki nem ismeri el Istent Istennek, s Isten helyébe akar lépni. • 3-7 Ma már nehéz megértenünk ezt a részt, mert olyan korábbi tanításra hivatkozik, amelyet mi nem ismerünk, emellett olyan végidei képeket és kifejezéseket használ, amelyek jelentése számunkra nem világos, ráadásul mindez prófétai beszéd is. A lényeg azonban érthető: Pál hangsúlyozza, hogy Jézus eljövetele még nincs közel, mert a közeledtét jelző jelek még nem láthatók a világban.

3. fejezet

Útmutatások a közösség számára: 3,1-15

Az apostol imát kér a közösségtől ¹ Egyébként, testvérek, imádkozzatok értünk, hogy az Úr igéje, amint nálatok is, terjedjen és dicsőségre jusson, ² s megszabaduljunk az alkalmatlan és gonosz emberektől, mert a hit nem mindenkié. ³ Az Úr azonban hűséges: ő megerősít titeket és megóv a gonosztól. ⁴ Ami titeket illet, bizalmunk van az Úrban, hogy megteszitek és meg fogjátok tenni, amit parancsolunk. ⁵ Az Úr vezesse szíveteket Isten szeretetére és Krisztus béketűrésére!

A naplopók rendreutasítása ⁶ Ugyanakkor Urunk, Jézus Krisztus nevében meghagyjuk nektek, testvérek, hogy tartsátok távol magatokat minden olyan testvértől, aki rendetlenül él, és nem a szerint a hagyomány szerint, amelyet tőlünk kapott. ⁷ Jól tudjátok, miként kell minket követni, és pedig abban, hogy nem voltunk köztetek izgágák, ⁸ nem ettük ingyen senki kenyerét, hanem megdolgoztunk érte, fáradtsággal, éjjel-nappal munkálkodva, hogy ne legyünk terhére egyikteknek sem. ⁹ Nem mintha nem lett volna jogunk hozzá, hanem hogy magunkat követendő példakép gyanánt állítsuk elétek. ¹⁰ Amikor ugyanis még nálatok voltunk, meghagytuk nektek, hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék. ¹¹ Hallottuk azonban, hogy egyesek izgágán élnek köztetek, nem dolgoznak semmit, és hiábavalóságokkal töltik idejüket. ¹² Az ilyeneknek meghagyjuk, és könyörgünk nekik az Úr Jézus Krisztus nevében, hogy csöndben munkálkodva, a saját kenyerüket egyék.

Általános intelmek 13 Ti pedig testvérek, ne hagyjatok fel a jócselekedetekkel! 14 Ha valaki nem engedelmeskedik levélben megírt szavunknak, azt tartsátok számon, és kerüljétek a társaságát, hadd szégyellje magát. 15 De azért ne tekintsétek ellenségnek, hanem úgy feddjétek meg, mint testvért.

Befejezés: 3,16-18

16 A békesség Ura adjon nektek örök békességet mindenhol! Az Úr legyen mindnyájatokkal!
17 Én Pál, a saját kezemmel írom az üdvözlést. Minden levelemben ez az ismertető jel. Így írok.

18 A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal! Ámen.

• 6-13 Rendetlenül él: Pál azt akarja mondani, hogy tétlenül, lustálkodva. Mondanivalóját saját példájával világítja meg: ő sem vonta ki magát a munka rendje alól, amely mindenkire vonatkozik, ti. hogy senki ne egye ingyen mások kenyerét.